

ДРУКАФАН

СУРМАЧ

GERMANIAN INFORMATION SERVICE

Лондон

1980

Англія

«СУРМАЧ» — журнал Об'єднання
був. Вояків Українців у В. Британії

» SURMACH « — Magazine
of the Association of Ukrainian Former
Combatants in Great Britain

49 Linden Gardens, London, W2 4HG.

Редагує Колегія
Гол. ред. пор. д-р С. М. Фостун

Статті, підписані прізвищем чи псев-
донімом, не завжди відповідають по-
глядам Редакції.

Редакція застерігає собі право ско-
рочувати статті й виправляти мову.

Обкладинка: І. Волощак.

З М І С Т

СУРМАЧ

Пор. Осип Я. Боднар: У 30-РІЧЧЯ СМЕРТИ ГОЛОВНОГО КОМАНДИРА УПА	4
Марко Боеслав: ГЕНЕРАЛОВІ Т. ЧУПРИНЦІ	4
Пор. д-р С. М. Фостун: НАЗУСТРІЧ ВІСІМДЕСЯТИМ РОКАМ	7
Ярослав Курдидик: ДОБА ВЕЛИКА І СУВОРА	7
Полк. Євген Рен: ТЕРМОПІЛИ — КРУТИ	12
Яр Славутич: ІСТОРИЧНИЙ МАРШ	12
Пор. Фелікс Кордуба: МІЛІТАРИЗМ СОВЕТСЬКОГО СОЮЗУ	18
Д-р Володимир Косик: ЧИ БУДЕ ВІЙНА?	22
Л. Дмитерко: СТЕП	22
Капітан Генріх Вітєр: ГОТУВАННЯ СОВ. СПЕЦЧАСТИН І ПАРТИЗАНІВ	27
Пор. Е. Снігур-Рафальський: У СТАЛІНГРАДСЬКІЙ ОФЕНЗИВІ ІЗ СКРИЖАЛІВ ІСТОРІЇ: СЕРЦЕ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ. ДЕ БУВ ПІСОЧИН	33
ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА	34
ОГЛЯД ВІЙСЬКОВОЗНАВЧИХ ВИДАНЬ	36
З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ	42
НАШІ ВТРАТИ	46
ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ	48
»ОСА«	49
»НОВА ФОРТУНА«	52
(внутр. обкладинка).	

ОБ'ЄДНАННЯ *бувших* ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

РІК 23

1980

Ч. 1-2 (68-69)

1992

4

Пор. Осип Я. БОДНАР

У 30-РІЧЧЯ СМЕРТІ ГОЛОВНОГО КОМАНДИРА УПА

Затихли останні постріли на побоевищах другої світової війни... Західнім переможцям над гітлерівською Німеччиною видавалося, що віддавши Східню Європу більшовикам, вони заспокоїли експансивні апетити Советського Союзу і в світі западне цілковитий мир. Початкову фазу мирного співіснування комунізму з капіталізмом, розпочали червоноармійці з вояками західних союзників, — гопаком на руїнах Берліну.

Але з поновною окупацією українських земель, там не було причин до веселости і танців. В Україні починалася нова фаза боротьби українського народу. Після упадку Німеччини, Советський Союз, скерував велику частину своїх мілітарних сил до боротьби з УПА. Беручи до уваги свою масову перевагу над силами УПА, політичну ситуацію та цілковиту байдужість демократичного світу не тільки до самостійности України, але й теж до самого існування українського народу, командування Червоної армії уважало, що дальша боротьба УПА цілком не можлива. Командири військових і поліційних з'єднань були переконані в тому, що перевага їхніх сил, урахувавши при тому проблему постачання харчів, зброї і амуніції українським повстанцям, зліквідує УПА протягом двох-трьох тижнів. Однак пляновики швидкого розгрому УПА, не враховували у своїх планах детермінації українського народу, і бойової потенційности УПА, яка під командуванням генерал-хорунжого Тараса Чупринки, продовжувала збройну боротьбу проти окупанта до п'ятидесятих років.

Одначе Головний Командир УПА був свідомий того факту, що в таких обставинах у яких знайшлася УПА, — виграти війну з більшовиками — не буде можливо. Генерал Чупринка був вповні свідомий того факту, що УПА могла тільки сполгатися на свої власні сили і підтримку українського народу в боротьбі проти переважаючих сил ворога. В такій ситуації, йому залишалися дві альтернативи: капітулювати, або продовжати боротьбу в обороні чести української нації і права на життя українського народу та історичної тяглості визвольного змагу до суверенітету України. Головний Командир УПА знав, що в тій боротьбі, він і його вояки, мусять принести найвищу жертву крові і життя на вітвар батьківщини. Генерал-хорунжий Тарас Чупринка вибрав другу альтернативу, котра тільки може бути фіналом життя воїна-лицаря в нерівній боротьбі, боротися і полягти смертю хоробрих для безсмертного життя в анналах української історії.

30 років тому, в половині 1950 року з України наспіло офіційне повідомлення Президії УГВР і Головного Командування УПА та Проводу ОУН на рідних землях, що 5 березня 1950 року, згинув героїською смертю в бою з більшовиками Головний Ко-

мандир УПА генерал-хорунжий Тарас Чупринка, Голова Генерального Секретаріату УГВР Роман Лозовський, Голова Проводу ОУН в Україні — Тур, інж. Роман Шухевич.

Останній етап героїського життя Головного Командира армії УПА, замкнувся в Білогорщі біля Львова. Його тлінні останки ворог закопав у невідомому місці зі страху перед величчю символу безкомпромісовості українського народу в мертвому тілі генерал-хорунжого Тараса Чупринки. Однак марні були заходи ворога. Його героїська смерть стимулювала й стимулюватиме розвиток процесу дальшого змагу до незалежності нескореного українського народу в сучасній Україні. Безсмертний дух Чупринки, втілювався в молоде українське покоління, і воно веде безупинний змаг за здійснення ідеалу свободи нації, в ім'я якого віддав своє життя Тарас Чупринка-Лозовський-Тур.

Щоб уповні збагнути його велич, необхідно хоч би сумарично, розглянути обставини сумної дійсності після програних Визвольних Змагань 1917-1921 років. Роман Шухевич виростав у тому часі, в якому скрізь доводилося українцям зустрічати наругу і образу. Він глибоко відчував глум над почуттями українського народу, і в атмосфері пониження і кривд української нації, формувався характер і світогляд молодого юнака. В усіх трьох періодах росту організованого українського націоналізму, він брав дуже активну участь у його діях і розбудові та синтезував його розвиткову тяглість. Як вояк-революціонер, Роман Шухевич закріпив ідейно-політичний розвиток визвольного змагу українського народу, і передав його продовжування сучасному молодому поколінню.

Нас, вояків І УД Української Національної Армії та інших регулярних формацій війська під час другої світової війни, інтересує генерал Тарас Чупринка із суто військового погляду на незвичайні прикмети тієї людини, яка впродовж сім років підпільно-революційної боротьби українського народу, внапрямувала і керувала нею проти німців і большевиків. Під проводом генерала Чупринки, УПА була зорганізована більш на взірць регулярного війська ніж як збройне підпілля для спорадичних акцій.

Проте, кожний військовик знає, що для більш як випадкових ударів на ворога, сама форма організованості не вистачає. Щоправда, організованість підпілля на взірць військових формацій, є його потенціалом безздатності. Але важка зброя, постійні джерела постачання, відповідні лінії комунікації та вишколені кадри, котрими розпоряджається регулярна армія, не були до диспозиції УПА. Зброю треба було здобувати різними шляхами від ворогів, імпровізувати постачання і комунікацію, а резерви УПА знаходилися в українському народі. Ті резерви, це здебільш був цинічний елемент без військової підготовки.

Бойовий дух і посвята воїнів УПА у боротьбі були на найвищому рівні. Мимо того, що це дуже важливі критерії боротьби, але вони не є вирішальним чинником успішних воєнних операцій. Якщо немає постійного джерела постачання харчів, воєнного виряду і важкої зброї, а треба здобувати її у ворога в боях, то крім бойового духа, потрібно теж витонченої бойової стратегії на найвищому щаблі командування і його вмільої розробки воєнної тактики.

Не входячи в ширшу аналіз менших або більших операцій УПА проти переважаючого ворога в повоєнних роках, треба ствердити, що під командуванням генерала Чупринки, бойова потенційність УПА була на найвищому рівні. Щоб воювати п'ять років після закінчення війни проти великої мілітарної сили Советського Союзу, треба було не тільки великої відваги і посвяти, але й також незвичайного хисту в стратегічно-тактичній площині воєнного мистецтва. Так, що без сумніву, перед українцями, а особливо перед вояками регулярного війська виринає питання: Якого масштабу людина був генерал Тарас Чупринка, який поєднував і доповнював непересічні здібності підпільника-організатора і стратега-військового? На чому саме базувався його авторитет головнокомандуючого УПА?

Відповідь на це питання, спробуємо дати в розгляданні етапу його життя і дії для справи визволення України між 1926-1950 роками.

16-літнім юнаком Роман Шухевич вступив до УВО, а вже на 19 році свого життя, він здав пробу бойового завдання у 1926 році. На доручення Організації, з руки месника української революції, загинув польський шкільний куратор Собінський. Два роки пізніше, Роман Шухевич покликаний до служби в польському війську, поступив до школи підхорунжих у Володимирі-Волинському. Пройшов старшинський артилерійський вишкіл, але як політично підозрілий не одержав старшинського ступеня. Однак несправедливе відмовлення йому старшинської ранги в польському війську, не зупинило Шухевичеві доповнити фахову військову освіту. Він доповнив її на спеціальних старшинських курсах у Данцігу, а згодом у Чехо-Словаччині і в Берліні. Крім того, він успішно закінчив спеціальний короткий курс для старшин у військовій академії в Мюнхені.

В березні 1939 року, Роман Шухевич-«Шука», хоробро боровив Карпатську Україну перед мадярськими окупантами. А в Дружинах Українських Націоналістів (ДУН), у 1941 році, Шухевич у ранзі сотника, командував батальйоном «Нахтінгаль». Тоді коли завершилося організаційне оформлення УПА в серпні 1943 року, він уже як підполковник, із знанням польської і німецької військової тактики, та з бойовим досвідом — перебрав Головне Командування УПА.

Генерал-хорунжий Тарас Чупринка був людиною скромної вдачі. Його авторитет в УПА базувався між іншим на тому, що він не був ризикантом та цинив життя своїх підкомандних. Він був дуже і незвичайно вважливий відносно наражування своїх людей на зайві небезпеки. Його людяність і шляхетна постава у відношенні навіть до ворогів, творила кругом його особи атмосферу довір'я. Чупринка не знав почуття жадоби пімсти в хвилині слабости ворога. Знаючи його безкомпромісовість

у боротьбі з польськими окупантами наших земель, він як справжній лицар умів це забути по їхній програній війні в 1939 році. В нього не було до них ненависти, ні охоти помсти, а було навіть співчуття. На таку шляхетну поставу міг лише злобитися далекоглядний політик і справжній стратег-командир.

Генерал Тарас Чупринка вдивлявся у ширші горизонти загальноукраїнських інтересів. Він знав, що в обличчі льоаяльної постави вчорашніх ворогів, порозуміння і навіть співпраця є можлива. Довівши до порозуміння з Польською Армією Крайовою (АКА), Головний Командир УПА доказав усесторонність і ширину свого політичного мислення, що дозволяло йому розуміти других. Це було також основою його толерантності у відносинах до політичних і світоглядових противників. Він не ділив наші політичні течії суспільства на «ми» і «ви». У розумінні концепції визволення України, він бачив українську націю як моноліт.

Тридцять років тому, в боротьбі проти відвічного ворога українського народу, — імперської Москви, впав на полі слави лицар, який вийшов з рядів УВО й ОУН — Головний Командир УПА генерал-хорунжий Тарас Чупринка—Роман Шухевич. 30 років ділить нас з того часу, коли перестало битися сповнене любов'ю до свого народу — серце Великого Сина України. Впав на полі бою великий самостійник і соборник, який виростав понад загальний і особистий біль, і в чорну ніч лихоліття нації, горів світляним смолоскипом визнання її непоборности. Не стало в живих скромної людини, яка в галерії національних борців 20 сторіччя займає цілком виняткове місце. Він відійшов до Пантеону слави військовиків української історії. А світла про нього пам'ять, буде прапороносним девізом українських вояків і усього українського народу в боротьбі на тернистому шляху до суверенности нації. Незалежність українського народу реалізацією безкомпромісової боротьби за всяких умов і обставин, це наш заповіт, який нам лишив генерал-хорунжий Тарас Чупринка.

Марко БОЄСЛАВ

Генералові Т. Чупринці

Був наказ: До походу! До зброї —
Україна розп'ята в огнях!
Кожна хата родила героїв,
Месник руку могутню підняв.

Був наказ, як гаряче залізо —
І слова стали чином живим!
Боротьба — стала честі девізом —
Мість горіла завзяттям грізним!

Залунав у просторах так гордо
Віщий гомін хоробрих боїв —
Рознеслися стогромним акордом
По світах ідеали Твої!

Іще мент і Твій голос владарно
Загримить на руїнах Кремля,
І напише колонам ударним
Пісню слави розкута земля!

НАЗУСТРІЧ ВІСІМДЕСЯТИМ РОКАМ

Захоплення Афганістану, що було основно продуманим чином кремлівської верхівки, насторожило вільний світ, чи так би мовити, розворушило його, заколисаного продовж років обманливою політикою детанту, до речі виплеканого таки самими американськими і советськими політиками. Бож, чи не залякував д-р Генрі Кіссінджер, вільний світ маревом нуклеарної війни, якщо Захід не втримуватиме детант? Тепер звичайно, він уже говорить інакше. Сама ж політика детанту виявилася корисною для московської імперії під кожним оглядом, а головню, детант уможливив Москві посилено зброїтися, розбудовувати свій потужний мілітарний потенціал, одночасно проводити свою політичну експансію, послугуючись де треба кубинськими військами та постійно ростити свою мілітарну силу, маючи виразно намічену ціль — стати першою світовою потугою на нашій планеті.

Заколиханий окомомильною і штучною політикою розрядки Захід напевно не реагував би на захоплення Афганістану, так само, як і не реагував на повстання в Мадярщині, чи захоплення Чехо-Словаччини, бо кого болить, чи турбує, що якісь там далекі афганці попали в московсько-комуністичну неволю, якщо б Афганістан не був країною стратегічного значення, а її захоплення промочує московській імперії просування до Перської затоки, або інакше кажучи — до нафти. Відомо, що большевики розбудовують в Афганістані шляхи, летовища, різні воєнні бази, а це вказує, що Москва має свої виразні цілі й плани дальшого просування в тому районі, чи це в перспективі близького чи дальшого часу й зовсім не квапиться виходити з Афганістану, як цього бажали б наївні західні політики, ані не думає про якусь «неутралізацію» цієї країни. Й тому лише небезпека, що нафта Близького Сходу може потрапити сьогодні чи завтра

під большевицьку контролю заставила головню Америку бити на сполох.

Проте незважаючи на виразну небезпеку зі сторони большевицької могутньої імперії, західноєвропейські держави ще й далі не пробудилися з детантного заколихання, і вважають, що треба далі плекати розрядку, бо, добрі «дяді» з Кремля залишать Західню Європу в спокою і не будуть її турбувати. Вони не усвідомляють собі, що сьогодні впав жертвою московсько-комуністичної агресії Афганістан, а завтра може стати такою жертвою Югославія, чи інша європейська країна, коли того вимагатиме геополітична стратегія московської імперії, яка аж ніяк не лякається Західної Європи, ані НАТО. Для неї є один потенційний противник — ЗСА. Американський орел проти московського ведмеда. Дві світові надпотуги що знайшлися знову у холодній війні між собою. І знову ж такі наївню звучать погляди деяких західних політиків, чи обсерваторів про те, що, мовляв, Москва зробила політичну помилку, захоплюючи Афганістан, що вона виведе свої війська з тієї країни, що буде втягнена у довгу війну з повстанцями, що Афганістан, мовляв, буде другим В'єтнамом для СРСР, і тим подібне. Усе це велика наївність західних політиків і обсерваторів, котрі ще й досі не спромоглися вивчити гегемоніальну політику Москви, що її проводить Кремль не від сьогодні, але продовж століть. Проводить її з меншим чи більшим успіхом від початку XV століття, але завжди побільшуючи свою імперію коштом щораз то нового поневолення волюбних народів.

Московська імперіялістична політика не є витвором сучасної комуністичної влади. Це продукт і продовження загарбницької політики великих московських князів і царів, а зокрема царя Петра I, який залишив своїм наслідникам чітку візію імперіялістичної політики російської ім-

пері: »... Дивимося на майбутню інвазію країн західних і східних через північ, а звідти прийде рух рішучий... Я застав у Росії потічок, з нього залишив ріку, а мої наслідники зроблять з неї море«... Такі експансивні мислі знаходимо в політичному тестаменті царя Петра I, який накреслив візію імперіялістичної політики російської імперії. Не диво, що політикою Петра захоплювалися московські інтелектуалісти. Навіть П. Й. Чадаєв, який у своїх «Філософічних листах», написаних по-французькому (1828-1831)¹ хоча й осудив московське самодержав'я і висунув уперше в історії російського історично-філософського мислення питання: куди належить Росія — до Сходу, чи Заходу, то в пізнішій своїй «Апології божевільного», пристрасно обороняв месіянстично-імперіялістичну політику того ж самодержав'я, хоч це й не врятувало його від переслідування.

Правдиву суть і цілі російського імперіялізму, приховані в часах царату під плащиком слов'янофільства чи месіянзму: «Москва це третій Рим, а четвертому не бути», все таки збагнули багато європейців, і вони остерігали Європу перед хитро прихованою і підступною небезпкою зі сторони Росії. Дуже часто, так, як і тепер, їхні голоси були «голосом вопіючого в пустині», з браку незацікавленості московським Сфінксом та з браку глибокої і серйозної аналізи тієї небезпеки. Шатобріан (1768-1848) католицький ліберальний аристократ, передбачав загрозу для Європи й цілого світу зі сторони російської імперії. «Коли ж я бачу Росію, — писав він, — я тим краще пізнаю ту силу, яка загрожує світові. Пізнаючи її, я передбачаю сумну долю Європи»².

Достоевський твердив, що «призначення російської людини є безумовно всеєвропейське і всесвітнє»³. Російська держава повинна на його думку завоювати Царгород, Близький Схід і опанувати Азію... Через Царгород, — писав Достоевський, — увиразниться російське світове покликання. Час прийшов!⁴

У першій половині XIX століття в російській імперії поширилися слов'янофільські ідеї, які й зродили панславізм, як світоглядкову частину російської імперіялістичної політики. Німецький канц-

лер Бісмарк так висловився про небезпеку московського панславізму: «Від часу упадку Наполеона в Європі ніхто так не загрожує справі миру, як слов'янофільська Росія... Зросло повне претенсій російське самопереоцінення, яке змушує Європу бути на сторожі, бо слов'янський цезаропапізм Росії може загрозити нашому мирові. Та небезпека зростатиме постійно через величезне збільшування російської армії — незважаючи на те, що Росії в жодній стороні не грозить ніяка небезпека»...

Лист такого змісту написав канцлер Бісмарк до німецького цісаря Вільгельма I ще 1879 року. Вже тоді визначний німецький політик правильно визначив небезпеку російського імперіялізму, а його передбачення, що небезпека для Європи постійно зростатиме внаслідок розбудови російського мілітарного потенціалу виявилось дуже правильне й актуальне, зокрема в сучасному столітті.

Наприклад, творчість Маяковського була також пронизана візією російського месіянзму-імперіялізму. У своїй апокаліптичній поемі п. н. «Потрясаючі факти», опублікованій 1919 року, Маяковський змалював візію перемоги Росії над усім світом. «З осідку штабу російської революції маршує по світі грізний революційний спалах. Триповерховим маревом встає він над Берліном і ставить там прапор советів, червоним світлом обгортає Париж, і валить французьку республіку, виводить народні маси з підвалів Лондону, летючим голляндцем мчить над Атлантийським океаном і мов дракон дишає вогнем на Америку»...⁵

«Я бажав би ще довго жити, щоб запевнити Росії всесвітнє панування» — говорив Сталін на засіданні Верховної Ради Советів, незадовго до своєї смерті. Але його слідами йдуть послідовники, розбудувавши могутній мілітарний потенціал своєї імперії, вони проводять далекоглядну політику забезпечення їй, цій імперії, важливих геополітично-стратегічних позицій у різних районах світу, здійснюючи послідовно давню месіянстично-імперіялістичну політику — завоювати всім світом, звертаючи при тому особливу увагу на розбудову свого мілітарного потенціалу. Наприклад, у 1977 рр.

СССР витратив на озброєння 140 більйонів доларів, а вже у наступному та в 1979 році витрати призначені на цілі воєнного бюджету зросли майже вдвічі. Теперішнє напруження, чи відновлення холодної війни, якої так бояться західноєвропейські політики, викличе ще більш посилену гонку озброєння, бож СССР не залишатиметься позаду Америки, незважаючи на свої внутрішні економічні труднощі та неполадки в народньому господарстві.

Таким чином світ увійшов уже на початку цього десятиліття в непевний і тривожний час, у якому мілітарний потенціал російської імперії зросте до свого кульмінаційного пункту. Таким кульмінаційним пунктом може стати половина 1980 років. З історії людства знаємо, що імперії, чи великі держави дійшовши до кульмінаційного пункту своєї мілітарної

сили, експансували, розгортаючи воєнні конфлікти. Може це також статися й у випадку російської сучасної імперії, що її імперіялістичний експансіонізм може викликати в цьому десятилітті скоріше чи пізніше збройний конфлікт між вільним і комуністичним світами. Все це залежатиме як розгортатиметься гегемоніяльна політика Сов. Союзу. В кожному випадку, так чи інакше, вісімдесяти роки будуть неспокійні й тривожні.

Чи ми, українці, готові до всяких тривожних несподіванок, що їх принесе нам і світові теперішнє десятиліття?!

- 1 Chadaev P. Y. Lettres Philosophiques. Paris, 1931.
- 2 Chateaubriand F. R. Memoires d'Outre-Tombe. Paris, 1928. Vol. II. P. 481.
- 3 Достоевский Ф. М. Дневник писателя за 1880 год. Пет. Стр. 597.
- 4 Prof. J. Bohatec. Der Imperialismusgedanke und die Lebensphilosophie Dostojewskijs. Gratz-Köln, 1967. S. 355-358.
- 5 Маяковский В. Полное собрание сочинений. Москва. Т. II. Стр. 25-27.

Ярослав КУРДИДИК

Доба велика і сувора

Доба велика і сувора,
І ми, заплетені у ній:
Нас мільйонів понад сорок
Проходять смерчі вогняні.
Пригадую: ніч, Україна,
Ліс, друзі й кров, як у маю
Червоні квіти . . . Гинуть, гинуть

Та не здаються у бою!
Пройшли роки, важкі, криваві,
А безіменні в боротьбі —
Без почестей, легенд і слави —
Різьблять обличчя цій добі . . .

Писати пощо епопеї?
Навіщо кидати слова?
Чи правда світ не здобува? —
(За правду не умруть пігмеї), —
О, кров, просякла в чорнозем,
Не пропадає, бо щоднини
Із неї, блиснувши вогнем,
Зростає велет України,
Стає до маршових колон,
Які нескореним багнетом
Карбують нації кордон!

Пекуча вістка: він упав . . .
Тверда, вояцька його смерть . . .
А ми стискаєм крицю лав,
Звикаючи до втрат і жертв. —
Ти вічний у ділах своїх,
І хто їх може спопелить?
Чупринки зброя далі дзвонить
І смолоскипами горять
Поля, якими йшли колони,
Його полки, мов княжа рать:
Гранатні вирви і могили
Його дороги скрізь значать.
Волинь, Полтавщина, Карпати —
Де тільки рейдами сходив . . .
І раптом — блискавка крилата:
»Упав наш вождь і командир! . . .«

В борні за днями дні проходять,
Нові лаштуються пости . . .
У далеч сіру, що тхне льодом,
І птах у вирій не летить . . .
Рокоцуть громи у повітрі,
Що хто шукатиме раба —
Того розчавить і розітре
Чупринки кована доба!

ТЕРМОПІЛИ — КРУТИ

Часто в нашій історії цього століття говоримо про Крути й героїську смерть 300 українських юнаків і порівнюємо бій під Крутами з боєм спартанців з персами під Термопілами. Не можемо в теперішньому часі спорудити пам'ятника на вічну пам'ять молоденьким героям Крут, але можемо застановитися, чи справді Крути є такі як Термопіли. Розгляньмо ці два бої в різних аспектах.

ТЕРМОПІЛИ

Йоган Кремаер проводить у своїй книжці незвичайно докладну аналізу бою під Термопілами. Аналогічно, хоч коротше, пише про цю битву англійський історик Г. Г. Белс. «Спочатку об'єднані гелени хотіли зустріти персів у долині Темпе недалеко Олімпу, але роздумалися і вернулися почерез Тессалію та вирішили чекати на персів у місцевості Термопіли, де в той час, 2,300 років тому, була велика круча (чи гори) з одного боку, а з другого море. Між ними був такий вузький прохід, що ледве двоколісниця могла ним переїхати. Греки мали з цього проходу велику вигоду, бо він був не вигідний для кінноти, ані для двоколісниць, і звужував фронт так, що вирівнював чисельну перевагу персів над греками.

Три дні стримували греки перську армію з малими втратами для себе, але третього дня відділи перських військ появились несподівано позаду греків. Якийсь селянин показав їм перехід горами.

Греки нараджувалися що їм робити, одні радили відступати, інші хотіли тримати фронт. Вождь греків Леонід вирішив не відступати до іншого оборонного проходу. Але 700 теспійців рішили залишитися з Леонідом і вмерти з його спартанцями. Залишився з ними також відділ тебанців 400 вояків. Два спартанці були хворі на офтальмію, і не брали участі в бою. Один почувши новину, хотів

їти, але не міг рухатися, а другий наказав своєму геотові (державний невольник) повести його на поле бою і воював сліпий, поки не був убитий. Аристомед, який не брав участі в бою вернувся з відступаючою армією до Спарти. Його не карали, але щоб його відрізнити від інших спартанців, назвали Аристодема принижуючою вояцьку честь, назвою «Тресас» — Чоловік що відступив». Він потім добровільно згинув у бою під Плятеєю, виявляючи особливу хоробрість.

Дуже докладно й більш також педантично описав цей бій згаданий уже Йоган Кремаер у своїй книжці «Антике Шляхтфелдер» (Старовинні побоевища), де він часто згадує уривки з історії грецького історика Геродота, аналізує терен і можливості такого перебігу як це описував Геродот. Головно незвичайно солідна в нього аналіза переходу в Термопілях. Він багато докладніше описує перебіг бою, і більш фахово з воєнного погляду.

Отже спершу: аналіза Термопілів дуже докладна. Кремаер доказує як вони мусіли виглядати дві з половиною тисячі років тому з опису Геродота, та опису ним самого бою. Він писав, що там були три подібні вузини між горами. Одна шириною 15 метрів, а дві інші на ширину воза.

Нині там широка долина, вирізьблена ерозією за скільки літ та людською рукою для потреб комунікації. Термопіли, це джерела гарячої води. Обминути просмик скелями побіч це лише можливо альпінад морем тоді не було теж можливо, бо там були багна. Отже залишалися тих три переходи. Воювали поруч себе найкращі частини грецьких військ.

В часі бою, на відповідний приказ, спартанці почали втікати перед персами. Звичайно, що це не була паніка. Таку «втечу» не можливо зорганізувати без довголітнього досконалого вишколу, щоб вона справді не перемінилася в дійсну паніку.

Перси побачили, що їхній противник у паніці (на їхню думку) втікає, й це заохотило їх до погоні. Зрозуміло, що в часі погоні перське військо розтягнулося в бігу за противником. Несподівано в ширшому проході спартанці завернули і завдали персам великих втрат. Це був бій першого дня.

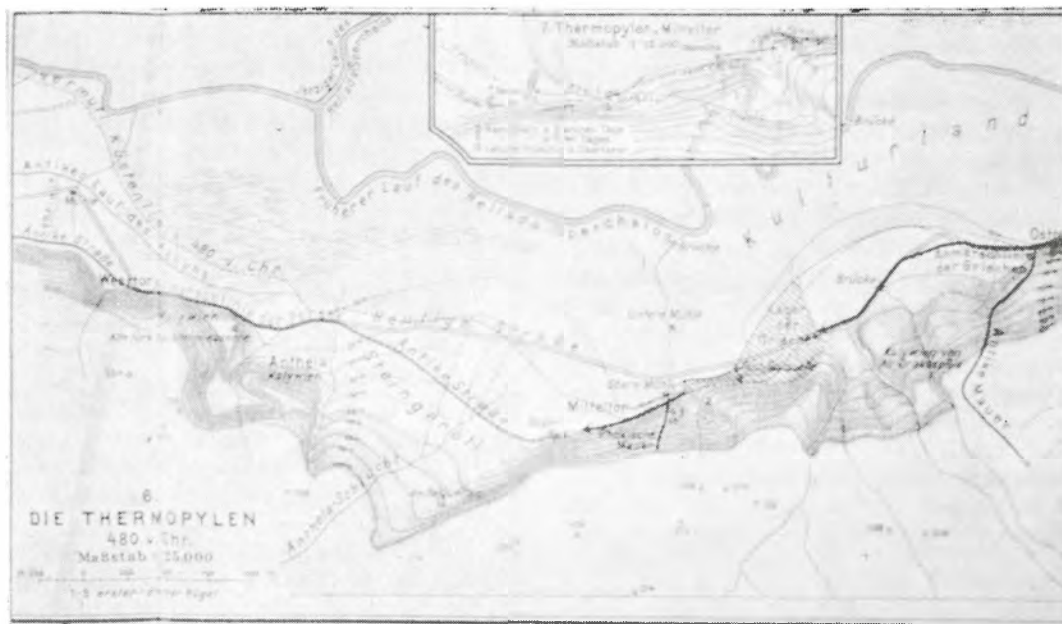
В між часі вдалось персам знайти зрадника Ефіяльта, що погодився перепроводити їхнє військо стежкою горами, вправді такою, що треба нею було йти лиш гусаком. Можна так було зайти греків з-заду, але тоді були там праліси, так, що марш 10,000 війська відбувався щонайменше тричі довше, отже цілу ніч. Сто-

боїв) Леонід не ждав на наступ персів, але кинувся у наступ. У бою піддалися персам тебанці. Бій скінчився героїською смертю всіх спартанців. Можна зробити такі висновки з того бою:

1) Термопіли це було найдогідніше місце для задержання персів,

2) дуже добре командування частин греків було на найвищому щаблі,

3) досконалий вишкіл індивідуального вояка в рукопашнім бою та цілих частин. Це доказує вчасний та вдалий відхід головних сил на такій вузині 4,000 з невідьниками, з таборами, які тоді їхали за військом. Все разом були других 4,000 осіб. Усе це завернути ніччю несподівано, і не

рожа, що забезпечувала грекам цю стежку, дала знати про ворога. Відбулася скоро нарада, що діяти. Вирішено відтягнути головну силу (4.000 вояків), а якась частина мусіла в'язати ворога, щоб був час відступити. Король Леонід вирішив, що зі своїми спартанцями залишиться затримати персів. Це вказує, який був вишкіл у греків та яка дисципліна, бо до приходу окружуючих сил персів головні грецькі сили змогли без паніки і вчасно відійти.

При Леоніді залишилося 1000 війська, 700 теспійців і 400 тебанців крім його спартанців. Слідуючого дня (третій день

допустити до паніки може лиш добра команда і вишколене військо. Звичайно, багато помагала там природа і терен.

4) постає питання, чи не мали історики намір дещо прикрасити цей бій з різних причин, особливо Геродот. Як порівняти звіт про бій з студії аж трьох істориків, кожного іншої національності і часу, видно, що вони не мали такого наміру. Подали і про зраду громадянина Ефіяльта, подали що природа, терен, були незвичайно великим союзником греків і т. д. Отже видно дійсну об'єктивність в описах того бою в працях науковців, які шукали історичної правди.

КРУТИ

Треба також і під Крутами розглянути умовини, серед яких виказали героїство наших 300 юнаків. Умовини були фізичного і психічного характеру.

1. Поземелля, — це гори. Отже, рівниною легко заходити противникові крила оборонців, і то в чистому полі. Середину поля бою перетинав залізничий шлях на насипі, що втрудиновав зв'язок південного крила оборонців від північного. Наші вояки не мали відповідного виряду ані доброго озброєння, як гармати, а мали старі рушниці. Одягнені на половину по-військовому і по-цивільному, в цивільних черевиках виїхала сотня з Києва, а в будинку де вона квартирувала, було досить чобіт. Те що їх не видано сотні, свідчить про організаційні властивості тих, що виряджали молодь до бою. Аж на станції Крути вишукав десь командир валянки і роздав воякам, щоб не мерзли, та маршрувати в такому взутті по розмоклих полях було дуже трудно.

2. Дуже від'ємно впливали на вояків психічні умовини тих часів. Це нечуване ніде, щоб міністер оборони України демобілізував військо тоді, коли з усіх сторін на Україну посувалися вороги. На з'їздах українських вояків запевняли їх «політики», що Україні не треба війська. Це помстилося в часі, коли ворог вже підходив до Києва.

Чи ж молодь цього не бачила, не наслухалася, не начиталася по різній пресі за весь рік до того часу?

І в хвилині від'їзду не видно нікого на станції в Києві, щоб пращав і бажав молодим воїнам успіхів, тільки плакала одна мати, а старий полковник остерігав, щоб не їхали в таких недомаганнях і без вишколу до бою.

Ось моральні умовини, серед яких від'їжджали молоді герої боронити рідний край! По дорозі вони бачили вояків старих, загартованих до бою чотирилітньою війною, що їхали домів краще одягнені від тих, що їхали до бою. Бачили вони також що є наші, ніби українські частини війська, що в тій ситуації проголосували «неутралітет», дезорієнтовані

пропагандою різних течій і груп. Це неймовірні психічні умовини, серед яких приходилося їхати тим дітям-героям з пісню «Ще не вмерла Україна», щоб своїми грудьми заслонити батьківщину перед большевицькою навалою під Крутами. На прохання висланників Військової Школи, які приїхали по них з фронту, юнаки Студентського куреня, але лише одна сотня, спішно їхали на фронт.

Порівняймо тепер стан фізичний і психічний вояків-греків з «крутянцями». Там сам король у першій позиції воював пліч-об-пліч зі своїми вояками, а тут командири вдома залишилися.

Самий перебіг бою під Крутами був слідуочий:

Курінь (одна сотня) прибув до Крут 28 січня 1918 року школений кілька днів, слабо озброєний і виряджений. Цілий день вояки копали в глині окопи, й перемучені спали на лавках станції. Ніде не згадувалося, щоб населення з поблизького села помагало копати окопи. Звичайно, це бувало в кожній обороні під час останньої війни. Треба додати, що з тієї перемученої частини вояків, треба було висилати на розвідку, стійки, і т. п. Ось так виглядала скріплена сила на другий день.

Сили до оборони Крут були такі: перша Старшинська Школа мала 600 вояків. Командиром того куреня був сот. Д. Носенко. В обороні Бахмача, курінь мав великі втрати. Симон Збаразький у своїй книжці «Крути», писав:

«Та школа в боях була здєсяткована, зневірена та виснажена безперервними боями, покинула фронт і від'їхала до Києва, вимагаючи допомоги і підкріплення».

В Бахмачі залишилася тільки одна сотня з командою Школи і два панцерні поїзди. Вона завзято обороняла Гомель. Вороже артилерійське стрільно пошкодило дуже один поїзд і були поранені майже всі з його команди. Комендантом сотні був сот. Омельченко. На сотню були чотири чотові і ще один молодий старшина, та два студенти-медики з київського університету.

До Крут також прибули з-під Бахмача 20 гайдамаків з однією гарматою і двома кулеметами. Один без ноги! Серед них були кілька старшин. Прибули також дві сотні юнаків Старшинської Школи. Сот-

ня Студентського куреня в числі 116 вояків.

У дні 29 січня 1918 року, на півдні від залізниці Крути-Бахмач, розташувалися сотні Юнацької Військової Школи. На північній стороні, Студентська сотня. В резерві: 20 вояків на станції.

Від 9 год. ранку почалась стрілянина з крісів, кулеметів та гармат. Наша гармата, чомусь зайняла становище так високо, що було її видно і від своїх і від ворога. Її вогонь підбадьорював наших вояків, і вона була зв'язком між нашими південною і північною групами.

По інтенсивнім обстрілі 6,000 большевиків рушили у наступ. Оборона наших позицій стріляла дуже влучно з кулеметів і завдавала ворогові великих втрат, але, замовкла наша гармата і почався відчувати брак амуніції. Молоді вояки не вміли її ощаджувати. Одначе найгірша справа, це брак зв'язку. Праве крило оборони здештоване гарматним вогнем ворога, дістало приказ відступити. Одначе цей приказ не доходить до північного

крила, Студентського куреня. Вони також не бачили відступу на південному секторі оборони через те, що відступаючи відділи заслонив високий насип залізниці.

З подвоєною силою кинулися москалі на ліве крило, яке нарешті дістало приказ відступити, але це вже було запізно. Вояки були у валянках, що майже внеможливлувало йти у розмоклій глині, а тим більше бігти. Відступали в напрямі станції, де залишили свій поїзд. Але на станції були вже большевики.

З браку набоїв, ті що були слабші, віддавали їх сильнішим щоб вони могли стріляти. Бракувало також набоїв до кулеметів. Один старшина-інвалід ніс кулемет на плечах, щоб не залишити його ворогам. Найбільше вояків впало на правому крилі від гарматного вогню, а на лівому при відступі. Як виглядав наслідок бою під Крутами, видно із звіств большевиків. Здобувши Київ, вимордували 5,000 осіб, а 200 за те, що знайшли їх у списках Вільного Козацтва.

Триста поляглих українських героїв під Крутами, похоронили люди мимо заборони. До того числа доходять 35 вояків які попали в большевицьку неволю на станції, де їх розстріляли, крім кількох ранених, яких ворог хотів взяти на допити. Їх перевезли до шпиталю і, там їх урятували українські лікарі.

Крутянцям на поміч їхав Гайдамацький Кіш, та завернув з дороги тому, що вибухли розрухи в Києві, які спричинили місцеві большевики.

Тих, які впали смертю героїв в обороні рідної землі, похоронили 19 березня в Києві на Аскольдовій могилі. У величавому похороні героїв з-під Крут, тисячі народу брали участь. Спереду йшла молодь з вінками, лиш за кількома домовинами не йшли родини. Це були вояки-галичани, які своєю кров'ю принесли жертву на вівтар української соборности.

Триста юнаків-героїв, які не залишилися в Києві з аргументом, що без вишколу не їде вояк на фронт. Їм не було страшно воювати проти 6,000 вишколеного ворожого війська. Тих 300 юних героїв з-під Крут, дуже часто споминається як «Личарів абсурду». Одначе в їх чинах посвяти крові і життя батьківщині, немає жод-

ного абсурду! Їх чин, це вияв великої любови до України.

Автор книжки С. Збаразький писав: що «Крути не стали святом поминків, тільки кожночасним джерелом натхнення свіжих лав нації в поході до волі». Молодих 300 героїв Крут, віддали своє життя, щоб пробудити народ до оборони України від окупанта.

Розглянувши різниці бою, вояків і команди та настрою народу і його проводу в Греції (Тернопілі) і Крути, приходимо до висновку, ось чому Крути не Тернопілі. Не відбираємо слави і не понижує-

мо героїства короля Леоніда з його спартанцями. Однак мусимо ствердити, що жертва і героїство наших крутянців багато більша за Тернопілі.

Використані матеріали:

- Г. Г. Велс. Нарис історії життя і людства.
«Вісник», ООЧСУ, суспільно-політичний місячник, ч. 1 (99), 1957, Нью-Йорк.
Дорошенко Дмитро. Історія України, Нью-Йорк, 1920, Ужгород, 1930.
«Дорога», ч. 1, Краків-Львів 1944.
Симон Збаразький. Крути. В 40-річчя Великого Чину, Мюнхен, Нью-Йорк, «Ціцера».
Johannes Kromayr. Antike Schlachtfelder. Bausteine zu einer Antiken Kriegsgeschichte. Vierter Band (Schlachtfelder aus den Persenkriegen. (Berlin, Deutsche Buchhandlung, 1924.
Петро Мірчук. Трагічна перемога, ЛВУ, Торонто, 1954.
Лев Шанковський. Українська армія в боротьбі за державність. «Дніпрова Хвиля», 1958 р., Мюнхен.

ІСТОРИЧНИЙ МАРШ

(Слова Яра Славутича)

Правнуки Трипілля, внуки Святослава,
Подолавши в битвах зло тисячоліть,
Ми йдемо незламні! Як вулканна лява,
Наша непогора по світах дзвенить.

Гридні Ярослава, рубачі Данила,
Козаки з Хортиці, легіні з Карпат,
Ми йдемо з Морозом, багатирська сила,
З нами — дух Богдана, мкожений стократ.

Ночі гніт похмурий
Падає у прах.
Ясний день Петлюри
Сяє на щитах.

Наша доля — слава
У лунких віках.
Воля і держава
Сяють на щитах.

1979

Пор. Фелікс КОРДУБА

МІЛІТАРИЗМ СОВЕТСЬКОГО СОЮЗУ

Що таке мілітаризм?

Мілітаризм це діяльність держави пов'язана з приготуванням і провадженням агресивної війни. Клясичним прикладом мілітаристської держави була Прусія. Пруська політика підготовки до агресії ставила збройні сили на найвищому щаблі суспільної ерархії, що було спричинене різними факторами, м. ін. припізненим розвитком взаємостосунків з іншими кра-

їнами та бажання їх випередити агресією. Також мілітаризмом називаємо військово-політичну систему влади в державі. Така влада звичайно встановлюється тоді, коли існуюча влада вже не може керувати державою демократично-парламентарними засобами. З правила військово-політична система влади в державах існує обмежений період часу, наприклад: у Греції, або інших країнах, вона кінча-

лася парламентарними виборами й встановленням плюралістичної системи влади.

Відмінність інтерпретації мілітаризму дає марксо-ленінська теорія, яка твердить: «кульмінаційним завершенням розвитку капіталізму є *сучасний мілітаризм*». Таку інтерпретацію залишив Ленін на сторінках «Полн. соб. соч.», т. 17, стор. 187. У розгортанні цієї інтерпретації політологи марксизму-ленізму, з метою приєднання найширших працюючих мас, розширили значення мілітаризму, мовляв: «мілітаризм був і залишається знаряддям експлуататорських клас над працюючими всередині капіталістичних країн засобами насильства». І далі, ті ж самі політологи вмовляють, що «теперішній мілітаризм є засобом монополітичної буржуазії на міжнародній арені, передусім для боротьби проти світового соціалізму й національно-визвольного руху народів. Його основою є сила для здобуття переваги над соціалізмом, яка залишилася головним звеном у стратегії імперіалістичної реакції» («Международная жизнь», ч. 3/1979, стор. 22-29).

Також гонка озброєння у їхньому навісвітленні — це «нині основне зусилля впливу мілітаризму й імперіалістичної реакції на ціле життя капіталістичних країн й на міжнародні взаємостосунки. Головним захисником такого спрямування є американський імперіалізм» (там же). Така інтерпретація мілітаризму є призначена хіба для наївних, що на протязі існування СРСР іще не збагнули цілеспрямовань советського мілітаризму як засобу не тільки для утримування внутрішньої безпеки імперії, а також агресивної сили, для, як то китайці називали — соціалімперіалізму.

В існуючих країнах Західної Європи мілітаризм має своє призначення — боронити власну країну перед еventуальною зовнішньою агресією. Натомість, советський мілітаризм — це *передусім головний фактор для продовжування «визволення» інших народів*. Одночасно советський мілітаризм, це основний фактор тоталітарної бюрократії КПСС для шантажу, застрашування і соціалімперіальної агресії, скерованої проти всіх не тільки некоммуністичних країн, але також проти країн «світової системи соціалізму» для

її втримання. Прикладом такого ствердження є ліквідація повстання робітників у Мадярщині в 1956 році, і демократичних реформ у Чехо-Словаччині 1968 року. В обидвох країнах советський мілітаризм ліквідував повстання робітників, які домагалися передусім своїх людських прав. І немає сумніву, що напевно, *коли б не було советського мілітаризму, «світова система соціалізму» не існувала б*. Під час другої світової війни советський мілітаризм «визволив» та згодом поневолив Болгарію, Польщу, Румунію, Східну Німеччину, Чехо-Словаччину і Мадярщину. Тільки дві коммуністичні країни — Албанія і Югославія зуміли зберегти свій суверенний державний статус, але вони все ще далі є загрожені агресією зі сторони не західного імперіалізму, але виключно зі сторони советського соціалімперіального мілітаризму.

Немає нічого в світі, щоб марксо-ленінська фразеологія «науково» не обґрунтувала. Наукове визначення мілітаризму в Советському Союзі відзначається цілковитою забріханістю. Людина, яка не зацікавлена боротьбою племен, народів і націй за збереження власного існування, а також розвитком і постійним удосконалюванням різних засобів боротьби, можливо, буде сприймати советську «науку» про мілітаризм за добру монету. Натомість, кожна думаюча людина зі знанням історичних процесів розвитку людства, особливо з історією розвитку воєнного мистецтва не погодиться з советською «наукою» про мілітаризм. Цій науковій фразеології присвятимо дещо нашої уваги з метою доказу забріханості цієї «науки».

Советська публіцистика часто повторює:

«Для оправдания милитаризма в капиталистических странах вообще и непрекращающейся на Западе гонки вооружений в частности империалистические политики и идеологии постоянно прибегают к вымыслам о «советской военной угрозе». Они всячески стараются приписать и социализму существование милитаризма, ссылаясь на наличие армий в Советском Союзе и других социалистических странах. Такой подход, игнорирующий классовую сущность государств двух систем, не имеет, однако, ничего общего ни с на-

укой, ни с действительностью. Милитаризм это порождение эксплуататорского общества. Он органически чужд социализму» («Международная жизнь, 3/1979).

Передусім назріваюча советська воєнна загроза — вже дійсність, а не вигадка! Аналізуючи розвиток советської економіки, в тому зокрема важкої промисловості і енергетики, доходимо до висновку: після закріплення большевицької влади в СРСР, найбільшу увагу сконцентровано на зброєнні. Ленін був свідомий того, що світової революції пролетаріату не вдасться здійснити мирними засобами. Ленін ніколи не був проти війни, а навпаки за війною і проти будь-якого пацифізму. Він звертав особливу увагу на пролетарську війну у відрізненні від імперіалістичної і національних воєн. Війна великодержав їх послаблює і створює сприятливі умови для війни пролетаріату, тобто революції. Національно-визвольні війни народів приспішують комуністичну світову революцію, тому такі війни треба підтримувати. Згідно з наукою В. І. Леніна, ЦК КПСС допомагає національно-визвольним війнам, щоб поглибити процес революції, тобто експансії Советського Союзу у глобальних масштабах. Стратегія пролетарської війни або революції не могла б бути здійснювана мирними засобами, тому Ленін звертав увагу на мілітарний характер такої війни. Він поєднував політичний елемент з мілітарним. Отже для Леніна мілітаризм був не менш важливий від політичного. Мілітарна і зброєнева пропаганда КПСС від самих початків була обособлена:

1. Світово-революційною цілеспрямованістю під прикриттям власної оборони;

2. Конечністю відвернути увагу советського суспільства, зокрема селян від внутрішніх економічних і соціальних нещастя, концентруючи його увагу на еventуальні загрози небезпеки.

На такий основі в СРСР панувала воєнна психоза перед загрозою нападу з-зовні. Під час такої психози советська пропаганда повторювала тезу про неминучість збройного удару, до якого перша країна пролетаріату мусить бути приготувана. На цілі оборони в 1934 році були приді-

лені 5 млрд. рублів, а рік пізніше — 6.5 млрд. рублів. Вже в той час витрати на зброєння — мілітаризацію перевищували 20% з усіх бюджетових витрат. Отже видаткування величезних сум грошей на зброєння в СРСР продовжується і тепер. Ось показник витрат на оборонні цілі Советського Союзу за 1970 роки в порівнянні з такими ж витратами Америки, в американських доларах.

	1976	1977	1978
СССР	127,000	133,000	148,000
% із загальних бюджетових витрат	23.8	22.7	21.5
ЗСА	91,000	100,928	105,135
% із загальних бюджетових витрат у загальному	— 11-14%		

Незважаючи на це, що советська громадськість є позбавлена найконечніших товарів домашнього вжиткування, в Советському Союзі бракує навіть голок, ложок, кухонної посуду та інших домашніх устаткувань, СРСР є озброєний новачною воєнною технікою і приготований до агресивної нуклеарної війни. Советський Союз вже не є безпосередньо загрожений агресією ззовні, бо його територію відмежовують держави-сателіти, отже, здавалось би, що немає потреби зброїтися надмірно, понад конечності власної оборони. В дійсності зброєння СРСР вже далеко перевершило потреби власної оборони, тому з того й висновок: *Советський Союз готується до війни в глобальних масштабах.* На це вказує розбудовування й вдосконалювання міжконтинентальних й середнього засягу ракет, різного рода конвенційної зброї, бойового летунства, протилетунської оборони, та зокрема воєнно-морських сил, озброєних у підводні човни з нуклеарною зброєю. Чи на такий стан озброєння може бути інша назва, а не мілітаризм? Найвним познаком мілітаризму є зброєневий арсенал країни і її настанова продовжувати зброєння, а не «наукова» фразеологія про агресивний імперіалізм!

Воєнна доктрина Советського Союзу є тісно пов'язана з експансією-соцімперіалізмом, тому вона не може своєї стратегічної цілеспрямованості здійснювати

мирними засобами. Вона є в дійсності доктриною советського милітаризму. «Ви-звольовання» від «клясового ворога» різних народів починаючи від 1920 року, ССРСР, здійснював милітарно, а не мирними засобами. Також поневолення усіх народів в ССРСР здійснюється милітарною силою. Революційна політика і її милітарне доповнення у практиці в ССРСР є об'єднані. Тому політичну боротьбу Советський Союз від самих початків проводить не тільки політичними засобами в розумінні дипломатії і пропаганди миролюбних впливів на маси, але також терором, нападами і політичними мордами. Такі «акції» виконує милітарно вишколена організація згідно з гори встановленими директивами революційної централі. Тому всі акти революційної боротьби ССРСР завжди мали політично-милітарний характер. А втім у ССРСР милітаризація цілого публічного життя — це факт, якого нічим не можна притати. Милітаризація охоплює молодь, юначок і юнаків у парамилітарних організаціях, а її завершенням є обов'язкова військова повинність.

ЩО ТАКЕ ВОЄННИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВИ?

Воєнний потенціал держави як співвідносна величина зображує ступінь її здібності проводити війну проти інших держав, при напрузі всіх матеріальних і духових спроможностях. Він позначається у таких матеріальних і духових спроможностях, якими диспонує дана держава (коаліція держав) і безпосередньо втіляється у збройних силах, в їх здібності проводити війну. А ті здібності обумовлені існуючим у країні соціально-економічним і політичним устроєм, рівнем розвитку промислу, цілеспрямованістю політики держави та інших факторів. Воєнний потенціал можна також розуміти як систему, яка має визначену структуру, якої елементи розподілені на своїх місцях, пов'язані і взаємообумовлені один з другим. Та структура включає у собі економічний, науковий, морально-політичний, і кадрово воєнні потенціали. *Економічний потенціал пронизує усі елементи воєнної потужності й вирішально визначає ступінь їх використання. Воєнний потенціал віддзеркалює оборонну силу країни. На-*

уковий — як відносно самостійний, здійснюється співдією з іншими потенціалами і служить побудником до їх постійного вдосконалювання і проектування та продукції нових зразків воєнної техніки, зокрема системи озброєння.

Морально-політичні основи воєнної потужності держави полягають на тому, щоб у ньому морально-політичне цілеспрямовання народу було насажене національним духом самобутності, бажанням бути сувереном власного Я. *Оте Я — це нація, її територія, історія, культура і всі інші надбання. Моральний потенціал, без якого не можна перемогти ворога, навіть при наявності наймодернішої воєнної техніки, розвивається і закріплюється у народі довготривалим процесом його історичного буття. Йдеться передусім про глибоку національну свідомість і державну зрілість, релігійну мораль і етику, що формує моральний дух спільноти й збройних сил, які є найкращою органічною частиною даної нації. Ефективність морального потенціалу в дії, який фактично стає моральним фактором, узалежнена від ідейно-політичного насажування і світоглядного скеровування цілого народу. Головну роль в цій підготовці відіграє ідеологія та цілеспрямованість в ім'я якої всесторонньо підготовляється збройні сили.*

Після Жовтневої революції 1917 року не здійснилися пляни Леніна. Йому не вдалося поглибити революції в інших європейських країнах. ССРСР був оточений капіталістичними державами, тому він рішився організувати регулярні збройні сили, бо озброєна міліція не могла б оборонити одинокої у світі комуністичної держави. Також міліція під впливом внутрішніх настроїв була наражена на зміну свого обличчя, тому вона не могла заслуговувати на повне довір'я. Тільки об'єднані військові з'єднання, політично перевиховані і контрольовані партією могли заслуговувати на довір'я і бути справжньою обороною для політичної влади. Отже на основі таких мотивів започатковано організацію регулярних збройних сил у ССРСР, яких кількість мінялася у залежності від політичної констеляції і рішень політичної влади.

В 1921 році регулярні збройні сили Советського Союзу, разом з охоронними

частинами мали 560 тисяч вояків. До 1940 року, вони зросли до 3,5 млн., а під час другої світової війни їх чисельність зросла до 12,5 млн. У 1948 році та кількість зменшилася до 3 млн. Але під час корейської війни, збройна сила ССРСР збільшилася до 6 мільйонів. В 1958 році ті сили зменшилися до чотирьох мільйонів.

Однаке тепер організаційно збройний потенціал Советського Союзу вже не є довоєнною Червоною армією. Він розпоряджається модерними наземними збройними силами, летунськими, морськими і стратегічно ракетними військами. Водночас ЦК КПСС докладає дуже багато зусиль, щоб у країнах, які попали у висліді другої світової війни під безпосередню залежність ССРСР перевиховати заслужовуючі на довір'я збройні сили, особливо їхній старшинський корпус.

У советській пропаганді часто зустрічається наступне:

»В умовах соціалістичного устрою збройні сили вже не є засобом для здійснювання політики насильства пануючих клас над своїм народом. Навпаки, вони виступають як засіб володіючого народу, як захисник його основних інтересів. З ліквідацією антагоністичних клас і повною перемогою соціалізму, збройні сили соціалістичної держави виконують свою внутрішню функцію, поборюючи спротив останків експлуататорів внутрі країни. Вони зберігаються лиш як засіб захисту (оборони) соціалістичного «отечества» перед зовнішніми ворогами. Марксизм-ленізм завжди вважав створення і постійне зміцнювання збройних сил соціалістичних держав як один із найважливіших факторів для успішного продовжування революційної боротьби робітників, як життєву необхідність для захисту завойовань соціалізму» (М. П. Скірдо. Народ, армія, полководець, Воєніздат, Мин. Оборони ССРСР, Москва 1970 р. Стор. 32-33).

Згадана цитата, це звичайна фразеологія для наївних, бо дійсність доказує що інше. Воєнний потенціал Советського Союзу вже далеко перевищив свої потреби внутрішньої і зовнішньої оборони. Капіталістичні країни не готуються напасти на «світову систему соціалізму», а в ССРСР вже немає пануючих експлуата-

торських клас. У дійсності, згадана система готується до офензивної війни проти вільного світу.

В одній статті в журналі »Международная жизнь« за січень 1978 року, між іншим, було надруковано:

»З точки погляду внутрішнього положення Советський Союз уже не потребує армії. Але з уваги на те, що залишилася воєнна небезпека, світовий імперіялізм продовжує нарощування ядерної зброї, тому ЦК КПСС і советський уряд є змушені побільшувати власну потужність, не забуваючи також про інші соціалістичні країни, щоб спільними силами, в кожен хвилину можна було розгромити будь-якого напасника, який рішиться напасти на нашу соціалістичну »родіну«. Збройні сили ССРСР разом з арміями інших соціалістичних суверенних держав існують тільки тому, щоб наші народи могли безперешкодно здійснювати соціалізм і комунізм«.

Збройні сили »світової системи соціалізму« Москва пов'язує з характером нашої епохи, якої змістом є перехід від »капіталізму до соціалізму«. Мовляв, цю епоху започаткувала Жовтнева революція, і вона є епохою боротьби двох протиставлених суспільних систем, — епоха соціалістичної революції і краху капіталістичного ладу й ліквідації колоніальної системи та переходу на шлях соціалізму все нових народів, торжества соціалізму і комунізму у всесвітньому масштабі.

Однаке до переходу від капіталізму до соціалізму і комунізму народів у всесвітньому масштабі ще дуже далеко. Тільки завдяки невластивій політиці західних союзників Москви в другій світовій війні, вісім суверенних держав до війни, стали жертвою російського імперіялізму. Тільки Югославія, Альбанія і Румунія зуміли відмежуватися від цілковитої протекції »старшого брата« і відмовитися від приналежності до »світової системи соціалізму«. Інших п'ять країн: Болгарія, Польща, Східня Німеччина, Чехо-Словаччина і Мадярщина, є фактично окуповані. В Європі ані одна країна не перейшла добровільно в орбіту російського імперіялізму. Там перебуває советське військо, і за »братньою допомогою« Москви, наса-

джені маріонеткові уряди, які фактично підпорядковані ССРСР. Компартійні уряди згаданих країн не виконують влади для національних інтересів народних мас, і держаться при владі тільки завдяки со-ветським дивізіям і органам безпеки. Компартії вищеназваних п'ятиох сателіт-них держав творять абсолютну меншість, а народні маси тих країн є рішучими во-рогами комуністичної системи. Вони не були і не є зацікавлені в тому, щоб оборо-няти фіктивні інтереси міжнародного пролетаріату. Повстання робітників в Польщі, Східній Німеччині, Мадярщині і Чехо-Словаччині, це докази, які заперечу-ють торжество російського соціалізму і комунізму в Європі. Також еврокому-нізм зірвав з пролетарським інтернаціо-налізмом і диктатурою пролетаріату. Пе-реставившись на шлях плюралізму еві-дентно заперечує перехід від капіталізму до комунізму.

Від 1955 року, після закріплення надій-ного компартійного апарату в сателітних країнах, Москва здійснювала інфільтра-цію своїми кадрами їхні народи. Погодив-шись з фактом існування національних армій окупованих народів, Москва ці армії підпорядковувала своїй контролі, впровадивши советські командні і виш-кільні засади й советські організаційні форми та озброєння, зберігаючи тільки зовнішній національний характер для пропаганди. А в дійсності ті армії відігра-ють підрядну роллю в цілому комплексі збройного потенціалу «світової системи соціалізму». Мовляв, Варшавський Пакт є інструментом і медієм для принципу рівноправності тих армій в цілому по-тенціалі Східного бльоку. Фактично так не є! Передусім усі народні демократії є підпорядковані доктрині Брежнева, яка ігнорує національні права кожної сате-літної держави. Москва безупинно при-гадує мілітарну загрозу зі сторони НАТО, в жодному випадку не дозволяючи квалі-фікувати його военний потенціал як де-зюкрема — советській морській флоті треба вийти на теплий океан, і тому боль-шевики рішилися захопити Афганістан.

Очевидно, якщо переглянути ці успіхи Советського Союзу за час від 1974 року, то можна признати слушність французь-кому журналістові Патріку Вайсманові,

збройні сили армії сателітів мають свої вишкільні програми, зокрема політосвіти, вони змушені стосувати до вказівок Го-ловного Політичного Управління совет-ської армії і воєнморської фльоти, яко-го офіціозом є журнал «Коммуніст воору-жонних сил».

Щоб замаскувати колоніальне поло-ження сателітних країн, советська публі-цистика допускається таких неймовірних «благодатей»: «Країни Варшавського Пакту опрацювали обосновану военну доктрину, вони придержуються одних стратегічних концепцій на відтинку обо-рони своїх держав і відбиття будь-якої агресії противника. Вони є однозгідні в поглядах на характер майбутньої війни і способи її провадження, що є віддзерка-лене в уставах і обіжниках, які є основою для вишколу військ. Усе це творить спри-ятливі передумови для підготовки зброй-них сил для оборони перед нападом».

Далі в публікаціях звертається увагу на:

1. Великопростірну територію,
2. Спільні кордони більшості країн Варшавського Пакту і широко розбудова-ну сітку внутрішньої комунікації, яка за-певнює для них успішне маневрування ресурсами і резервами, облегує органі-зацію оборони, особливо протилетунської, і постачання військ. Основні партнери імперіялістичної коаліції є відмежовані великими міжконтинентальними просто-рами, їх комунікація розтягнена, що є дуже великим стратегічним мінусом.
3. Соціалістичні країни мають великі людські резерви, що є важливим чинни-ком перемоги у війні, особливо в сучасній, потребуючій масових армій і дуже вели-кої кількості людей для продукції різних засобів для воєнних потреб.

Советська забріхана пропаганда так представляє армії соціалістичних країн (цитуюмо за книгою «Марксизм-ленинизм о войне і армии»:

«Армії країн соціалізму — це армії но-дивує і не обурює. А в ділянці моралі, на Заході мало хто хоче боронити західні принципи моралі і західні вартості. Вайс-ман думає, що це стається внаслідок того, що всі є під гіпнотичним враженням со-ветської мілітарної потуги. З тим можна не погодитися, бо тут немалу роллю віді-

тія. Незалежно від рівня свого розвитку, вони творять один і той же тип суспільних взаємин і держави. Соціалістичні армії визнають одну ідеологію марксизму-ленінізму. Також у відрізненні від буржуазних збройних сил однією з важливіших відмінних рис армій соціалістичних держав є те, що вони є дійсно народними арміями. Вони обороняють інтереси робітників і селян, усіх працюючих, є нерозривно об'єднані з народом і захищають великі здобутки соціалізму, зображують об'єднання союзу працюючої класи і трудового селянства, соціально-політичного й ідейного з'єднання соціалістичного суспільства».

Перфідна забріханість цієї публікації продовжується на 198 сторінці:

«Дійсно народний характер армії соціалістичної держави впливає, по-перше з призначення, тих функцій, які вона виконує; по-друге, з єдності армії і народу, по-третє із її соціального спрямування і взаємовідносин між рядовим і старшинським складом».

І далше читаємо: «Збройні сили соціалізму обороняють корінно-життєві інтереси працюючих. Тому взаємостосунки між армією і народом у соціалістичному суспільстві принципово різняться від взаємостосунків у капіталістичних країнах. У соціалістичних країнах людиність відноситься до збройних сил з любов'ю».

Найбільш цинічна забріханість у цій публікації — це таке твердження:

«Коли в буржуазних арміях існує соціальна різниця між старшинським корпусом і вояцькими масами, в армії соціалістичних держав панує монолітність. Цілий їх особовий склад, це працюючі. На основі спільноти корінних інтересів між вояками і старшинами панує атмосфера взаємозрозуміння і взаємної помочі й пошани. В них проявляється співробітництво і взаємодопомога, соціалістичний демократизм і гуманізм, прикметні соціалістичному суспільству» (стор. 199).

логія для наївних, бо дійсність доказує що інше. Военний потенціал Советського Союзу вже далеко перевищив свої потреби внутрішньої і зовнішньої оборони. Капіталістичні країни не готуються нападати на «світову систему соціалізму», а в СССР вже немає пануючих експлуата-

Немає в світі, поза країнами з диктаторськими режимами, такої держави в якій армія була б під соціальним оглядом так розподілена як це є в Советському Союзі та інших соціалістичних країнах. Усі вищезгадані особливості їхніх армій, це звичайна забріханість. У тих арміях кожна людина є позбавлена людської гідності. За старшинами й вояками пильно стежать військові органи безпеки. Новітні політруки дуже пильно нотують у картотках навіть найменші, неприхильні прояви супроти КПСС. Ніхто із советських старшин не є певний свого завтрішнього дня.

Паралельно з модернізацією военной техніки і суворою дисципліною советської армії й ідеологічно-політичного наснажування кожного старшини, вояка і моряка, в яких має втілитися активна сила всіх елементів цілеспрямованості для досягнення «високих» ідеалів соціалістичної і комуністичної системи, советська армія має велику слабкість у моральній площині своїх збройних сил. Бо мораль вояка не можна виховувати обманом і неправдою. Ідейна переконаність мусить опиратися на національній а не класовій свідомості, історичному минулому народу, його культурі, а не моральному факторі обоснованому на ідеології комунізму, яка визнає тільки пролетарський інтернаціоналізм а не окремі національні спільноти народів. Якщо національні спільноти народів, сателітів Москви, мають втратити своє національне обличчя для експансії російського імперіялізму в ім'я побудови системи світового соціалізму і комунізму, то примусова коаліція держав Варшавського Пакту з СССР, не є таким великим военним потенціалом, яким видається західним політикам. Однак це ніяк не означає, що Америка і демократичні держави Західної Європи мають бездільно приглядатися далішій експансії советського мілітаризму, який поважно загрожує існуванню вільного світу.

Інших п'ять країн: Болгарія, Польща, Східня Німеччина, Чехо-Словаччина і Мадярщина, є фактично окуповані. В Європі ані одна країна не перейшла добровільно в орбіту російського імперіялізму. Там перебуває советське військо, і за «братньою допомогою» Москви, наса-

ЧИ БУДЕ ВІЙНА?

Це питання ставлять собі люди на всіх континентах. Але відповісти на нього не легко. Численні країни вже є у стадії війни — одні внаслідок чужинецької інтервенції (Камбодія, Афганістан), інші стали чи стають жертвами революційної війни (наприклад Іран). Отже, якщо журналісти, дипломати, політологи та всякі експерти стратегії ставлять собі таке питання, то в дійсності вони мають на думці світову війну, чи ще точніше говорячи — безпосередню збройну конфронтацію між ССРСР і Америкою.

На думку деяких політиків, третя світова війна вже почалася. Сенегальський президент Леопольд Седар Сенгор, вважає, що третя світова війна розпочалася 1974 року в Анголі і триває досі. Знаємо, що після Анголі, противники західного світу і західної цивілізації, керовані Москвою захопили під свою контроль Етіопію (1977), як також Південний В'єтнам і Ляос (1976), Камбодію (1979), а нещодавно Афганістан. На Арабському півострові Південний Ємен став «народною демократією», і там, так само, як у деяких країнах Африки, росіяни, кубинці і східні німці мають рішучі впливи. А це значить, що Аденську затоку, важливу для міжнародного транспорту (в тому й нафти) контролюють союзники ССРСР — Ємен і Етіопія. У між часі, зокрема за ініціативою свого адмірала Горшкова, ССРСР розбудував дуже свою морську воєнну флоту і пішов на шлях опанування теплих океанів. Для того йому треба опанувати в Африці Намібію, яка має добрий морський порт. Йому потрібно опанувати теж інші океанські порти. А зокрема — советській морській флоті треба вийти на теплий океан, і тому більшовики рішилися захопити Афганістан.

Очевидно, якщо переглянути ці успіхи Советського Союзу за час від 1974 року, то можна признати слушність французькому журналістові Патріку Вайсманові,

який твердить, що насправді третьої світової війни не буде, бо Захід її вже програв. Якщо ж справді буде війна, то це буде на його думку, вже четверта світова війна («Ле Фігаро» від 21 грудня 1979 р.).

Проте не важливо, чи майбутня війна буде третя чи четверта світова війна. Якщо взяти до уваги, що дотепер вона мала властиво більше льокальний характер, то звичайно, що її не можна вважати світовою війною. Важливе те, що не лише Патрік Вайсман, але й інші обсерватори підкреслюють, що Захід досі відступав перед Москвою на всіх фронтах. Вайсман вважає, що Москва та її марксистські союзники мали зокрема перевагу в галузі «слова» геополітичних розрахунків і моралі. «Мирне співіснування» дозволило Брежнєву домогтися, що Захід визнав теперішні границі ССРСР, тобто всі завоювання ССРСР, як також його впливів. «Боротьба за роззброєння» уможливила більшовикам продовж одного десятиріччя наздогнати Америку в галузі тактичної і конвенційної зброї. До «слів», які на думку Вайсмана допомогли ССРСР іти вперед, належить також «єврокомунізм», хоча насправді це слово вигадали кмітливі західні журналісти, а «єврокомунізму» ніколи не було. Але правдою є, що це слово допомогло деяким комуністичним партіям приховувати свою відданість чи прихильність Москві.

У ділянці геополітичних розрахунків Сов. Союз зумів, як це ми бачили, теж опанувати декілька країн, без західної протидії. Москва також помагає різним революційним рухам у Південній Америці та в інших частинах світу і це нікого не дивує і не обурює. А в ділянці моралі, на Заході мало хто хоче боронити західні принципи моралі і західні вартості. Вайсман думає, що це стається внаслідок того, що всі є під гіпнотичним враженням советської мілітарної потуги. З тим можна не погодитися, бо тут немало роллю віді-

грає те, що західні автори видвигнули марксистські принципи на п'єдесталь дійсної моралі, а з другого боку серед деяких політичних кіл існує хронічне про-советське наставлення.

Щойно тепер, в Афганістані, мабуть, урвався ланцюг успіхів Советського Союзу. Справа не в тому, чи там виграє СССР. Важливо, що советська інвазія викликала певний струс у ЗСА. Крім американського уряду гостро зареагували також деякі союзники Америки та більшість світової публічної opinio. Це власне можна вважати зворотним пунктом у процесі існуючої прихованої чи наявної війни між Сходом і Заходом. Але цей зворот якраз може довести до загальної світової війни.

Отже — чи буде війна?

Без того, щоб дати точну відповідь, добре було б зробити огляд факторів, котрі можуть її прискіпити чи викликати.

Причинами війни може бути, між іншим, територіяльна, політична, ідеологічна, або економічна експансія якоїсь потуги. У випадку СССР спротив на Заході дотепер був ослаблений, щоб міг спричинити загальний конфлікт. Досі політична рівновага сил у світі базувалася на політиці «атомного відраджування» — тобто ніхто не відважувався перейти в своїй експансії певні межі зі страху, що атомний конфлікт принесе йому остаточну поразку і знищення. У ситуації повної непевності, прямий советсько-американський збройний конфлікт виглядає неможливим. Хібащо, Кремль є певний своєї перемоги. Але виглядає, що цієї певності Москва не має. Але навіть коли Москва боїться і не хоче війни, то ж цього не виявить, уважаючи, щоб її страх перед війною не використано для внутрішнього послаблення її імперії.

Тому-то більшість політиків намагаються мати довір'я до «розсудливості» державних мужів. Лихо в тому, що — як це зауважує французький професор міжнародних відносин Ж. Б. Дюрозель — крім «розсудливих» є також божевільні й бездарні політики. На його думку, як американські політичні мужі, так і советські, виявляють невмілість у своїй політиці вже від п'ятих років. Він подає приклади («Ле Фігаро» від 9 січня 1980). Унаслідок

своєї невмілої політики Америка спричинила тут і там порожнечу, яку зовсім природно заповнює СССР, уважаючи, що це єдина розумна політика.

Звичайно, війна починається лише тоді, коли потуга, яка хоче її почати є певна і свідомо, що:

- а) вона має чисельну перевагу;
- б) вона має перевагу в рішучій зброї;
- в) вона певна, що її стратегічні пляни забезпечать успіх;
- г) вона певна, що дійде до морального розкладу її противника.

Ж. Б. Дюрозель, уважає, що перевага СССР у трьох перших питаннях ще не є вирішальною і це знає Москва. Коли ж мова про четверте питання, то в ньому ще нічого не програно. Зворот уже почався. Приходить опам'ятання і пробудження, зокрема саме в Америці.

Опам'ятання — це в першу чергу свідомість, що існує зовнішня небезпека для країни та що оборона можлива лише в рамках нації. Опам'ятання — це також відмова бути поневоленням невольником. Це — боротьба за свободу, задля якої вартує пожертвувати грішми, спокоєм, навіть життям. Так постає довір'я до себе і своїх сил, так мобілізується енергія нації. Кожен напасник, якщо хоче виграти війну, мусить брати це до уваги.

Крім експансивного гону, спричинником війни можуть бути стратегічні міркування, які зрештою можуть навіть у якійсь мірі служити для роззброєння противника. Кожна потуга, а зокрема це стосується теперішніх двох надпотуг — ЗСА і СССР — має тенденцію до стратегічного забезпечення своїх стратегічних позицій, своїх кордонів. Для того вона хоче мати відданих сусідів, або навіть уважає потрібним мати їх під своєю безпосередньою контролею. Таку політику зокрема дуже виразно практикує СССР.

Ситуація комплікується тим, що під впливом марксистської термінології прийнято, що імперіялізм існує лише в капіталістичному світі, а соціалістичний його не знає. Тому таке велике зрозуміння до того, що СССР має своїх сателітів, бо, мовляв, це для його безпеки, згідно зі стратегією «оборонних валів». Отже тому, що Афганістан безпосередньо сусідує з СССР, ця країна в руках противників

Сов. Союзу є постійною загрозою для Москви. А тепер вона, мовляв, стає оправданим «оборонним валом» потрібним для безпеки ССРСР.

Але така стратегія «оборонного валу» небезпечна тим, що в дійсності вона не має межі, а з другої сторони може стати причиною війни. Бож перший оборонний вал хочеться забезпечити другим, другий третім і так без кінця. Наприклад, Польща є таким «оборонним валом» для ССРСР у Європі. Східня Німеччина є «оборонним валом» Польщі. Як же забезпечити Східню Німеччину, як не евентуальним прибранням до рук Західньої Німеччини... І так у безконечність. Не дивно, що французький академік Тієрі Мольніє правильно зауважує, що стосуючи таку стратегію кремлівські лідери спокійно зможуть спати тоді, коли советські мілітарні аванпости нарешті зустрінуться на всіх кінцях нашої планети («Ле Фігаро» від 4 січня 1980).

Відомий американський політолог Арнолд Волферс, висловився так про стратегію консолідації безпеки потуг: «Намагання даної країни забезпечити свою безпеку силою, може бути інтерпретоване іншими країнами як загроза їхній власній безпеці... Зусилля одного табору завжди викликають протизаходи протилежного табору, який намагається усунути успіхи першого табору». Це власне і є один з факторів, які ведуть до війни.

Інший член французької Академії Моріс Друон, патетично перестерігає Захід перед постійним відступом («Ле Фігаро» від 7 січня 1980). На його думку, Захід нарешті повинен всюди сказати: «стій! тут починається Захід!». Західній світ має сильні атути, треба лише вміти їх використати. Йдеться не лише про саму військову потужність. Наприклад, в економічному змаганні джерела прохарчування відіграють таку ж саму важливу роль, як нафта. Звідси рішення президента Картера затримати експорт збіжжя до ССРСР. Моріс Друон пригадує слова Жоржа Помпиду, що їх він сказав президентові Ніксонові в день похорону ген. де Голля: «Суспільство, яке не борониться, пропадає, і зрештою, воно не варте, щоб жити»...

Є ще один чинник, що майже фатально

веде до війни, а саме — економічний. Французький професор економічних наук П'єр Паскальон, уважає, що економічна криза веде майже неминуче до війни, без огляду на те, який напрямок для поборювання кризи вибрати — ліберальний, чи керованої економіки («Ле Монд» від 18 вересня 1979). Відомо, що прихильники ліберальної міжнародної політики запевняють, що відкриття кордонів вільній міжнародній торгівлі і міжнародній розподіл праці ведуть неминуче до миру. Ще Монтеск'є писав, що світова торгівля веде до миру, а тепер Самуель Пізар твердить, що міжнародня торгівля є «зброєю миру».

У дійсності, в такому світі, яким він є, і який називають асиметричним (з неоднаково розвиненими країнами), міжнародня торгівля приносить користь практично лише упривілейованим країнам, тобто найсильнішим економічним країнам. Це знову ж таки збільшує антагонізми і творить нові конфлікти. У вільній економіці тільки держава, яка здібна експортувати, опанує найширші ринки збуту, а інші попадають в економічну залежність і зазнають економічних труднощів. По суті, зовнішній експорт це ніщо інше, як експорт власних труднощів, власної кризи. Економічну кризу (найкраще поборюють країни, котрі експортують, бо вони продукують товари для експорту, в них зменшується число безробітних і втримується життєвий рівень. Але експорт викликає безробіття і труднощі в тих країнах, котрі не можуть експортувати й все готове отримують ззовні. Тому деякі знавці твердять, що змагання за ринки збуту є однією з основних причин війни. Тому Кейнс і «дирижисти» уважають, щоб запобігти лихові треба збільшити роль і повновасті держави, шукати самовистачальности, розгортати народну економію, проводити великі будови, розбудовувати індустрію, щоб дати всім працю. Але знову ж таки практика виказує, що така економічна політика звичайно веде до розбудови мілітарної індустрії, мілітарної сили, яка кінець-кінців веде до війни.

Знавці зауважують, що в практиці військові витрати відіграють важливу роль в економіці кожної країни, бо збільшують

затруднення, стимулюють технічний прогрес і продуктивні сили. Такі економісти, як Гальбрейт і Свізі твердять, що військові витрати, чи точніше — «військово-індустріальний комплекс» грає основну роль в економіці від попередньої світової війни. Коли взяти до уваги, що в 1974 році 60 мільйонів осіб були zatrudнені в цілому світі в різних секторах, пов'язаних із цим комплексом, то можна собі уявити, що одним помахом магичної палички годі дати іншу працю такій масі людей.

Але тоді, як оминути, щоб переозброєний світ, беручи до уваги дестабілізацію в Африці, Азії і на Близькому Сході міг оминути третю світову війну? Тому на думку П'єра Поскальона — війна майже неминуха. Він каже, що досі жодний режим не знайшов таємниці збереження миру й історія людини — це історія війн. Цю спадщину на жаль, і ми отримали, і вона нам пригадує, що війна завжди була основним регулятором і «сповняла незмін-

ну роль демографічно-економічного зрівноваження і виправлення наших конкретних суспільств», яких характеризують такі протилежності, як «боротьба-змагання» і «конфлікти-співпраця» характерні для людини й по сьогодні.

А все ж таки, коли мова про світову війну, більшість політичних обсерваторів вважають, що вона не є неминухою, бодай ще деякий час. Звичайно, що багато політиків воліли б, щоб замість советсько-американського конфлікту, дійшло до советсько-китайського конфлікту.

Всі згадані фактори показують комплексність людського життя. Може колись буде інакше, але покищо живемо в світі, в якому без постійної боротьби нічого не приходить і нічого не зберігається — ані воля, ні незалежність, ані потуга, ні добробут, ані навіть надія на краще завтра і на усунення марева грізної світової війни.

(«Свобода»)

Л. ДМИТЕРКО

СТЕП

*Сарматський свист і половецький крик.
Гримучий гук татарської навали.
З вогню й заліза кутий січовик,
Якого кулі та мечі не брали . . .*

*Такий наш степ. В заморському краю
Дарма шукати отаке роздолля.
Хоча й періщила його недоля,
Він вистояв, як лицар, у бою.*

*Зберігши згадку про чумацьку сіль,
Жагу атак і кулеметні герці,
Як засторогу він таїть у серці
Одвічну кров і споконвічний біль.*

ПОБРАТИМИ!

ПРИЄДНУЙМО НОВИХ ЧЛЕНІВ

НАШІЙ КОМБАТАНТСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

— ОБВУ!

Готування сов. спецчастин і партизанів до боротьби на Заході

Советські партизани і регулярні військові відділи для спеціальних завдань, доволі ефективно оперували під час другої світової війни. Після війни, спецвідділи советської армії були значно поширені і модернізовані до тієї міри, що тепер становлять потенційну загрозу оборонній структурі НАТО.

Більшість дослідників партизанської війни однозначні в тому, що партизанські операції не були децидуючим чинником кінцевого вислїду другої світової війни. Альянти були б її виграли без партизанських дій. Все ж таки, з боротьби советських спецвідділів і партизанських, можна багато навчитися як успішно застосовувати тактику модерної війни.

Правильник польових інструкцій «Як боротися», ч. 100-5, в розділах 7 і 9, — перший під наголовком «Розвідка», і другий «Електронна війна» — чітко підкреслює, що в модерній війні розвідка мусить бути спроможною розкрити всі збірні намагання ворога, а свої наміри перед ним закрити агресивною і всеобіймаючою програмою безпеки. Крім того потрібно, уважно розглянути советську конвенційно-тактичну доктрину, а в площині стратегічно военного плянування, розглянути пляни доповнювання нашого постачання. Під час другої світової війни, Червона армія була призвичаєна воювати при дуже обмеженому доповненні постачань харчів протягом трьох тижнів у наступках з тієї причини, що задовільне постачання в бойовій акції, тричі збільшує обвантаження індивідуального вояка, артилерію і транспорт. Беручи до уваги систему постачання советської армії, знайти і перетяти їхні лінії комунікації, доставки харчів та амуніції, для наших вояків буде дуже важко.

В квітні 1976 року, Грєям Торвил, написав у журналі «Армія» статтю п. н. «Советське летунство силовий фактор у балансі рівноваги». У своїй статті автор

писав: що советські пляновики воєнної тактики передбачають застосування своїх спецоперативних відділів війська в координатії і з допомогою партизанських з'єднань держав Варшавського Пакту для послаблення активної оборони НАТО координованими атаками на вузли і склади постачання в запіллі, на магазини нуклеарної зброї, та головнокомандні центри. Це стає цілком ясно, коли студіювати нерегулярну воєнну тактику большевиків у другій світовій війні.

Дійсну вартість партизанських операцій у другій світовій війні, можна тільки сумарично підсумувати. В одних місцевостях партизани вбивали вояків противника, в других вони здержували просування ворожих відділів війська і звітували про їхні рухи. Подекуди зв'язували в боях цілі дивізії і брали в полон ворожі гарнізони. Таким чином вони підтримували мораль населення. Але найбільший вклад советських партизан у другій світовій війні — це в площинах розвідки і підпільної боротьби. Саботажними акціями і селективними вбивствами на стратегічно важливих полосах, партизани можуть поважно в'язати сили ворога незважаючи на те, що ті сили можуть мати підтримку танків і літаків. Находячись у запіллі ворога, советські партизани мали ідеальні можливості для розвідки. Німці були певні, що большевики поведуть атаку на ті місця, котрі вказувалось у партизанських рапортах. Але партизани, як одиноке джерело постачання інформацій регулярним частинам Червоної армії, скеровували їх у найслабше місце німецьких позицій.

Американська і британська концепція партизанських операцій під час другої світової війни, це визначення дій малих груп для розвідки, і знищування певних об'єктів. Советська концепція партизанської війни є дещо ширша. Крім розвідки і саботажу, завданням советських парти-

зан є спричинити замішання й викликати неспокій серед цивільного населення де тільки можна, й як найбільше. Одначе дії советських партизан доволі терпіли з браку центральної контролі. В намаганнях стандаризувати партизанські операції і централізувати команду й контролю, Червона армія засвоїла собі чотирифазний плян своїх західніх союзників. Перше: агенти НКВД були вислані формувати саботажні групи, друге: застосовано селективну підтримку тих груп, які вив'язувалися успішно зі своїх завдань. Ті групи, які не мали оперативних успіхів, залишалися без підтримки. Третє: висилано військових інструкторів для допомоги партизанського вишколу. А для підтримки моралі і допомоги у їхній боротьбі, висилано спецвідділи «Рейдовиків» і «Висотників».

На усіх фронтах другої світової війни, особливо на східньому фронті, перед воюючими обидвох воюючих сторін — СССР і Німеччини, ставилися далеко більші вимоги ніж у першій світовій війні. Советські державні чинники, хотіли мати повну політичну і військову контролю. Саме тому, вони створили контрольний апарат репрезентантів у головній команді Червоної армії і партизанських бригадах. Щоб координувати комунікацію між армією і партизанськими загонами, дуже часто висилано військових репрезентантів розвідчої служби для зв'язку партизанських відділів із регулярною армією. Це давало забезпечення перед такими діями партизанських загонів, які могли б бути шкідливими для регулярного війська. Крім того, ефективна комунікація між армією і партизанами, була дуже важним чинником відтяження військових частин у критичних моментах.

Німецьке військове командування скоро усвідомило собі, що створений партизанами і військовими спецвідділами фронт поза фронтом, може стати окремою і незалежною ареною бойових операцій. Вони переконалися, що бойові частини війська, і поліційні відділи безпеки не можуть запевнити елімінації советських спецвідділів і партизанських загонів, котрі знищували поїзди, радіотелефонну комунікацію і центри постачання. Голов-

не командування німецької армії усвідомило собі запіздно, що фронтові старшини мали рацію, коли радили штабовикам на найвищому щаблі, що успішну боротьбу проти советських партизан можна вести тільки з допомогою місцевого населення. Німці переконалися, що командири партизанських відділів були професійними воюючими, котрі застосовували для своїх підкомандних суворі мірила безпеки перед їхнім викриттям і несподіваною атакою. Ті суворі форми безпеки, подекуди застосовувалося евакуйованням цілих міст. Це робилося не для безпеки населення, але для того, щоб запобігти можливостям шпигунства в користь ворога.

Під добрим командуванням, координовані партизанські полки, постачали Москві розвідчі звіти про сили ворожих гарнізонів, їхній командний склад, безпеку мостів, місцевості складів амуніції, харчів та рухи війська і поїздів, вивози зерна і невідьників до Німеччини на примусові роботи. Для прикладу: советські партизани перевели успішні бойові операції в грудні 1942 року в районі Ельная-Дорогобуж, на захід від Москви. Советські агенти і партизани координували прибуття 214 летунської бригади влітку 1941 року. Діючи в районі Вязьма-Дорогобуж, вони готовилися до зимової контрфорензиви ведучи психологічну війну проти місцевого населення і німців. Те, що діялося німцям у тих околицях улітку і восени 1941 року, населення тієї полоси довідалося і навчилося з ведення психологічної війни Червоною армією. Допоміжними факторами партизанських операцій у районі Ельная-Дорогобуж були наступні:

1. Догідний терен — багна і праліси,
2. Недалека віддаль до відділів Червоної армії, що дозволяла на безпосередній зв'язок з мілітарними силами і базами постачання.
3. Підтримка населення,
4. Головна команда німецьких військ не зробила рішучих заходів проти загрози зі сторони партизан, а теж не створила сильної сітки забезпечення, щоб перешкодити реорганізації партизанських загонів.

Агресивне застосування військових спецвідділів і партизанських загонів у

сполучі з відділами Червоної армії було вислідом здобуття кількох міст у районі Єльня-Дорогобуж, а згодом центру командування німецької армійської групи, яка находилась майже перед Москвою, а відтак здобуття інших міст та командних постів німецької армії уздовж цілого німецького фронту. Той момент не міг бути краще підібраний як тоді, коли для німців ситуація була критичною. В глибині Советського Союзу з малими резервами сил, німецька армія стояла в лінійній обороні вздовж надто розтягненого фронту. Партизанські дії перешкоджували в розпучливо потрібній комунікації фронту з його запіллям і постійно заводили хаос у системі постачання фронтових німецьких частин. Німецькій армії виснаженій в осінній кампанії, бракувало зимового одягу. Щогірше, несподівано прийшла дуже гостра зима. Доля, що стрінула Наполеона 1812 року, стояла привидом катклізму перед німецькими вояками і їхніми командирами, коли вони були тільки всього 25 км. од Москви.

Советські сили набрали динамічності і відкинули німецькі війська на лінію фронту котру вони держали 15 листопада 1941 року. Німецьке побоювання тієї долі, що стрінула французів у 1812 році, почало ставати дійсністю.

Офіційні документи того часу виказують, що німецька розвідка подавала командирам на фронті якщо не правдиві, то надто оптимістичні звідомлення про те, що советські війська не мають подостатком важкої зброї та що їхня бойова справність є на дуже низькому рівні. Такі звідомлення про советські сили і їх бойову справність, — не покривалися з рапортами полковника Гелена, який працював у відділі східньої розвідки, і звітував Гітлерові про дійсний стан ситуації на східньому фронті. Одначе звіти полк. Гелена Гітлер ігнорував.

Розлад системи постачання німецьких військ на східньому фронті спричинили не тільки дії партизан, але й також гостра зима 1942 року. Крім того, нагла зміна команди і впертість Гітлера та його ігнорування своїх визначних командирів і штабових старшин німецької розвідки.

Розглянувши застосування советських спецвідділів і партизанських загонів під

час другої світової війни, можна спекулювати, як вони можуть бути використані на випадок війни в Європі в теперішньому часі. В модерній війні, советські верховоди матимуть до розпорядимости всі свої збройні сили. Вони будуть розпоряджатися персоналом КГБ, який буде розміщений в канцеляріях державних інституцій противника як цивільний персонал. Агенти КГБ, як цивільні робітники, будуть розміщені навіть у казармах ворожого війська, вони матимуть відповідні документи й володітимуть мовою тих країн, де будуть вести свою шпигунську і саботажну роботу. Їх завданням буде: пізнати докладно терен своєї діяльності перед нападом Советського Союзу на країну, або країни західніх держав.

Советські модерні спецвідділи для інфільтрації і партизанської боротьби в державах НАТО, знаходяться під абсолютною контролею органів КГБ. Їхній провід на найвищому щаблі, це професійні штабові старшини військової розвідки кагебісти, а не військовики. Звичайний старшина советської армії, не може працювати в розвідці без апробати КГБ. На випадок війни, агенти КГБ, які ще не були розміщені у західніх країнах для шпигунства і саботажів, будуть скинені десантом малими групами на призначену їм територію заки почнеться війна, так, як це робилося під час другої світової війни. Вони будуть постійно міняти місця своїх операцій, щоб утруднити їх викриття й елімінацію. Їх завданням буде інфільтрувати мілітарні об'єкти тоді, коли почнеться ширша советська офензива проти західніх держав. Спецвідділи советських диверсантів будуть координувати свої дії зі спадунами. У випадку окруження советських військових частин військами противника, большевицькі військові частини будуть пробувати сполучитися з партизанами, і продовжувати боротьбу.

Забезпечення перед знищенням на чужій території, буде далеко строгіше чим було в другій світовій війні. Ці мірила безпеки, включатимуть маскувальні прийоми і радіомовчанку та поширювання неправдивої інформації щодо партизанських рухів. Короткохвильні радіоапарати, тимчасові летовища, будуть їм слу-

жити засобами для обмеженого постачання харчів і т. п. Але більшість своїх за потребувань, вони будуть грабувати в поближких селах. Із малими винятками, вони будуть оперувати ночами. Без підсилення регулярними частинами війська, — вони уникатимуть відкритих боїв, а будуть вести агресивні акції на комунікацію і постачання війська противника.

В модерній війні не можна виключати ужиток нуклеарної зброї, або хеміобіологічних середників. Але в початковій стадії партизанських операцій, буде спроба знищити конвенційні середники ведення війни. Відтак їх завданням буде, вишукувати і знищувати склади нуклеарної зброї і ракетовикидні плятформи, розвідувати і звідомляти про рухи військ противника, і можливе застосування нуклеарної або хемічної зброї проти советських військ.

Згідно советської найновішої тактики партизанських спецвідділів, для них буде сприятливим розтягнення оборонної лінії військ і складів термоядерної зброї. Чим ширше будуть розположені склади зброї і викидні інсталяції ракет, тим легше буде большевицьким спецвідділам знищувати їх.

Советські військові спеціальні відділи підсилювали мораль партизанів у другій світовій війні. А в теперішньому часі, їхні спецвідділи збільшилися. Советські спецвідділи складаються тепер з 8 летунських дивізій крім одного полку який стоїть у 24-годинному бойовому поготівлі в Нойропін у Східній Німеччині. В Прораріген, розташовані 5 і 40 батальйони спадунів східньої Німеччини. В Чехо-Словаччині біля Голесов, знаходиться парашутний полк, а в Кракові частини польської 6 летунської дивізії. Але незважаючи на те, стратегічно-летунські операції можуть тільки вести советські сили. Вони спроможні кинути дві дивізії в числі 7,500 вояків і 1,000 км. поза фронтову лінію бойової полоси, або кинути 3 дивізії з обмеженою кількістю танків і механічних возів 1,000 км., залежно від сили опору противника. Залежно від ситуації, — завдання тактично-летунських з'єднань большевиків будуть такі:

а) поміч партизанам і розвідка;

б) віднайти місця складів термоядерної зброї і відносний до неї виряд;

в) захоплення важливих місцевостей, шляхів і т. п., перед офензивою головних сил советських військ;

г) знищення або захоплення летовищ, саботажі, і заведення хаосу в контролі військ ворога та в його плянах просування і допомоги фронтовим частинам.

Советський спецлетунський елемент: рейдовики і висотники та бригада для спеціальних завдань, будуть проводити саботажі важливих інсталяцій, вбивати або схоплювати визначних політиків і військовиків та взагалі, насиллям і терором, будуть ширити в запіллі ворога хаос і страх. Деякі вояки котрі входять до складу згаданої бригади, є школені за зразком командосів Отто Скоржені. Вони покінчили школи лінгвістичних наук, і знають французьку, італійську, англійську, голландську, або німецьку мови. Вони будуть переодягнені в уніформи військ НАТО. Такі військові відділи, дуже успішно оперували в Чехо-Словаччині в 1968 році.

Тактично-летунські операції проводяться спеціально зорганізованими і озброєними моторизовано-стрілецькими батальйонами. Вертолети можуть перетранспортувати советських вояків 50 км. углиб ворожої території. Для перетранспортування моторизованого стрілецького батальйону, потрібно від 30 до 45 легких, і від 5 до 10 середньої ваги вертолетів. Усі держави Варшавського Пакту, можуть вести летунські операції для захоплення ключевих позицій в терені, захоплення мостів, і знищення важливих об'єктів.

Але незважаючи на те, їхня слабкість у проведенні таких операцій, це в примусовій коаліції держав Варшавського Пакту з СССР. Вони не є об'єднаною силою! Це доказала мадярська революція 1956 року, а після неї чехо-словацькі події в 1968 році і заворушення та неспокій в Польщі; антисоветські настрої в Україні, Естонії, Латвії, Литві і Фінляндії. У випадку війни, СССР може знайтися у збройному конфлікті внутрі імперії, і большевикам прийдеться воювати на всі сторони.

Друга слабкість большевиків і їх союз-

ників — Варшавського Пакту, лежить у площині спеціально вишколених наших відділів військ і військ наших союзників, які мають усі атрибути спеціальних операцій на які претендують наші противники. Наші спецвідділи можуть дуже добре оперувати, незважаючи на те, чи ворог буде атакувати, чи він буде боронитися. Американські військові Ренджер батальйони і спеціальні групи, можуть оперувати незалежно і в сполучі зі силами НАТО або іншими. Їх завдання включатимуть: здобути й удержувати розвідку для підтримки неконвенційних воєнних операцій, створювати, школити і озброювати та керувати партизанськими силами. Вести виминальні акції, і, як потрібно — втечу в рамках неконвенційних операцій, вести підривні операції, і вести далекосяжні рейди на стратегічні об'єкти на ворожій території — незалежно, або в координації з іншими військовими силами.

Взявши до уваги слабості советської системи і держав Варшавського Пакту, що ми можемо зараз зробити щоб протиставитись їхнім силам на випадок вибуху збройного конфлікту? Поминаючи розробку летунської доктрини, тактичні протизаходи не будуть багато різнитися від тих, які були застосовувані під час другої світової війни, а вони такі:

а) спеціальні відділи нашого війська і партизанських загонів;

б) сумлінна підтримка летунства, котре

буде могло включитися до боротьби лінійного вояка на суходолі і їх підтримка нашої піхоти, танків і артилерії;

в) твердий вишкіл вояка, що сполучатиме індивідуальну незалежність, охоту до боротьби, самополюгання і відвічальність, і командирів охочих на ризик та постійне пересування місць постою гарнізонів;

г) крім того, потрібно розробити таку програму їхнього забезпечення, щоб ворожі агенти, під прикриттям цивільних робітників, не могли проникати в райони наших дій. Перехопленням радіо і телефонної комунікації, розвідчі патрулі і летунську фоторозвідку, радарною розвідкою і полетами невидних променів (інфра-ред);

г) ефективні цивільно-військові операції, як теж психологічні, мусять брати до уваги політичні, соціологічні, економічні, і культурні аспекти їхньої арени дій.

Советський Союз вдержує великі відділи війська для збирання інформацій, шпигунства, саботажу і знищування комунікаційних ліній. Проте цій загрозі, можна буде протиставити розрухи і бунти серед населення країн Варшавського Пакту. Застосування наших спецвідділів і наших союзників, техніку і тактику здецидованих їхніх командирів, котрі зможуть дослідити і розпізнати спроможності ворожих спецвідділів війська і партизан, можна буде знищити їхній потенціал для спеціальних операцій.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

КОЛЬПОРТУЙТЕ!

ПОШИРЮЙТЕ!

І ЧИТАЙТЕ »СУРМАЧ« !

У СТАЛІНГРАДСЬКІЙ ОФЕНЗИВІ

З ХАРКОВА НА ФРОНТ

При кінці липня 1942 року, 26 полк СС панцер-гренадирської дивізії «Вікінг», прибув до Харкова. Наш третій батальйон, а в ньому наша «українська» поліційна чота четвертої сотні важких кулеметів, стала бойовою одиницею східного фронту який простягнувся від Врсніжа до Цимілянська. Головні сили нашої дивізії, до якої був придільний теж фінський добровільний батальйон, включені до III панцерного корпусу під командуванням генерала фон Макенсена в Моздоку. Мабуть, тому, що дивізія «Вікінг» мала в своєму складі батальйон фінців, чи може з інших, невідсмих мені причин, нас не відіслали до головних сил нашої дивізії, але третього серпня, скеровують нас з Харкова до Куп'янська. Звідтіля до Лисічанська, Ворошиловграду і до Мілерова, а відтак на відтинку фронту над рікою Доном, до Клецкая.

Унтерштурмфюрер Кройцен-Завадовскі, що тримався дружньо з нами українцями, в дорозі до Куп'янська забавлявся в стратега мов генерал, і, спекулював: що, мабуть, головні сили нашої дивізії поведуть наступ з півдня на Дивное, Елісту і Котельніково, а ми стрінемося з ними в Сталінграді. Він, мабуть, не сподівався того, що заки прибудемо до Мілерова, його вже між нами не буде.

На залізничному шляху, між Куп'янськом і Лисічанськом, на наш транспорт напали дев'ять советських штурмовиків. Незважаючи що протилетунська оборона нашого транспорту зістрілила три літаки, в півгодинному обстрілі нашого ешелону, наш батальйон мав дошкульні втрати. Згинув наш курінний командир Рохлер, хорунжий Кройцен-Завадовскі, та був ранений хорунжий Штендер. З українців, згинули там Осип Цибульський, Андрій Мережко і Степан Деркач та чотири стрільці, що їх прізвищ уже не пам'ятаю. Хорунжий Кройцен-Завадовскі, впаав пересічений кулеметним вогнем з советського літака.

Наші загальні втрати між Куп'янськом і Лисічанськом, стансвили вісімнадцять убитих і тридцять-два ранених. У тому числі, були сім убитих стрільців з моєї чоти.

В Лисічанську стояв готовий до від'їзду транспорт ранених з-під Клецкая. До того транспорту долучили ранених вояків з нашої частини, і поїзд попрямував на захід.

У Мілерово де ми висіли, стояв ще один транспорт ранених вояків. Там я довідався що команду нашого батальйону перебрав поручник Дрезднер, що був дуже пригноблений несподіваною смертю курінного Рохлера. Тут також довідуємось, що наш батальйон є частиною шостої армії під командуванням генерала Фрідріха фон Павлюса.

Заночовуємо в Мілерово де є наш батальйонний і полковий штаби. Ніч ми переспали зовсім спокійно. А другого дня вранці, нас зустріла несподіванка. Нам видали нові кулемети МГ-42, зброю яку ми знали теоретично з нашого перевишколу в Модліні. Однак ми досі нею не оперували. Нашу «українську» чоту доповнено німцями до повного складу, і по обіді почалося практичне допсвнення теорії знання кулемета МГ-42.

9 серпня 1942 року, виїжджаємо на фронті становища в районі Клецкая, де ворог намагається за всяку ціну вдержати свої псзиції уздовж ріки Дону, на приблизно 120-кілометровому його закруті в напрямку до Сталінграду. Наш третій батальйон займає становища коліно закруту ріки, а перший і другий батальйони нашого полку, займають становища вздовж шляху який веде з Клецкая до Сталінграду.

Пекло Сталінградської офензиви яка почалася водночас в двох розгалуженнях, на Кавказ і Сталінград 10 липня, для нас, українців, почалося точно місяць пізніше. Становища четвертої сотні важких кулеметів були віддалені не більше як вісім кілометрів від советських позицій. На північний схід від наших бойових становищ, деь була розташована большевицька далекобійна артилерія, і нищівно обстрілювала наші позиції. Над нами пролітали ескадри німецьких легких бомбовиків і винищувачів у напрямку Михайловська, на північний схід від наших позицій. Там уздовж залізнодорожного шляху, який веде прямою лінією до Сталінграду на відтинку від Борисоглібська, між ріками Доном і Волгою, була розташована далекобійна советська артилерія. Деся з-за Дону, заграміли советські «катюші» та «пришпи-

лили» нас на наших позиціях як »мишей під мітлою«. Кожної хвилини, сподіваємося сконцентрованого наступу сильних большевицьких танків з'єднань.

О год. 4.30 вранці, дванадцятого серпня, советські війська повели наступ на наші позиції на відтинку від Клецькая до Цімілянська. Під сильною підтримкою танків, наступали на наші позиції сильні згрупування моторизованої піхоти ворога. Їм назустріч вийшли німецькі танки, і під їхньою охороною, три сотні третього батальйону пішли зупиняти большевицьку навалу. Наша протитанкова зброя, далеко ефективніша за советську. В координації потенційного вогню наших танків і протитанкової зброї, загоріли

бами навис над полем бою, і заслав небо і сонце. Повиривана стрільнями земля, змішалася з кусками порозриваних людських тіл і багряною краскою людської крові, несло таким смородом, що було дихати важко. До вечора 15 серпня, з моєї чоти залишилися лише п'ятнадцять вояків українців. Третя чота мала лише десять живих стрільців. Друга і четверта чоти нашої сотні, були також сильно проріджені.

Під напором шостої армії, що на її чолі був чотирнадцятий корпус під командою генерала фон Вітершейма, до якого входили 16 панцерних дивізій, третю та шістьдесят дивізію яка мала наш 26 полк »Вікінг« дивізії, в паніці почали відступати частини со-

На березі Дону

советські новенькі танки КВ, слабне інтенсивність вогню большевиків. Наша четверта сотня важких кулеметів посилала в гущу ворожої наступаючої піхоти, нещадні смертоносні сальви за сальвами.

Однак противник не залишився по заду. Їхні кулемети сипали теж вогнем по наших рядах. Впав важкоранений десятник Влодко Бойчук. Згинув Стефко зі Станиславова, і мій другий кулеметник Стефан Верещинський. Там згинув під гусеницями советського танка вояк Микола Кордяк, та були ранені Валерій Ясінський, Едвард Пігурський, Петро Гаєвський, Нестор Грималюк і Тарас Шкандиба.

Жорстокий і кривавий бій тривав безперервно вже третій день. Дим чорними клу-

ветської армії. Але незважаючи на те, ми зводили з ними затяжні і жорстокі бої у напрямку Кузмічів.

Однак 24 серпня наступив несподіваний зворот у відступі советських частин. Вони зв'язали наші частини 14 панцерного корпусу в завзятих наступках аж до першого вересня. Але вночі вони поспішно залишили свої становища і відступали вздовж ріки Росшки в напрямку Пітомніку. Перед нами майже вільна дорога до атаки на оборонний пояс Сталінграду, що простягався півколом від м. Ринку на захід до Пітомніка, Воропового, Гавріловка, Тундутово і Красноармійська на півдні.

2 вересня 1942 року пополудні, панцерні частини шостої армії генерала фон Павлюса,

посувалися на південь, де вже в Пітомніку німецькі війська прорвали оборонний пояс Сталінграду. Генерал Зейдліц, командир 51 армійського корпусу, з центру шостої армії розгорнув фронтову атаку на центр міста Сталінграду. Наша шістдесят дивізія моторизованої піхоти, в якій авангарді був наш 26 полк «Вікінг» дивізії, вдарив на большевиків у напрямку лінії Курспосное. Але виявилось, що советські частини збагнули, що будуть замкнені у їх розірваному зовнішньому поясі оборони Сталінграду, відступили поза укріплені оборонні лінії самого міста.

У Пітомніку з моєї чоти загинули смертю хоробрих ще три українці, що виїхали з

лальше. До мене підходить якийсь старший вістун не нашої чоти, і дивлячись на полотняний синьо-жовтий прапорець, питається: «Що це за відзнака на вашому рукаві?». Відповідаю йому, що це прапор України в мініятурі. «Ах, так», — відповідає, і прямує, куди йому дорога.

Наступаємо на південну частину міста в напрямку його центру. Нараз позаду нас, посипався вогонь з автоматів «пепеше». Ніхто з нас не був вбитий ані ранений, але ми зауважили, як закривалася накривка входу до вуличного каналу. Один з буковинців осторожно підійшов, відкрив накривку, вкинув туди ручну гранату і, закрив вхід до

На руїнах Сталінграду

Дрездену до Модліну, а відтак на східній фронт над Доном. Залишилася в живих наша оригінальна двадцятка. В Пітомніку доповнили мою чоту буковинськими «німцями» котрі говорили по-українському.

27 вересня, наша «українська» чота разом з іншими частинами нашого полку, увійшли до Сталінграду. Один з моїх стрільців, Василь Деревінський, підбіг до мене, і, дав мені синьо-жовтий прапорець кажучи: «Причепіть його до вашого шолома, нехай знають кацапи хто на них іде». Чіпляю синьо-жовтий прапорець до лівого рукава і прямую

каналу. Роздався глухий розрив гранати, і большевик, а чи большевики, зі своїми «пепеше», попрощалися зі світом.

Завдання моєї чоти — «прочісування» терену. Це завдання виконуємо солідно і без сантиментів. Проїшовши не більше як двісті метрів, нас зустріли густі постріли. Перед нами приблизно п'ятдесят метрів подвір'я дому без жодної охорони. Забувши про команду по-німецькому, кричу вперед! Не втративши ні одного вояка, вбігаємо трьома групами до трьохповерхового будинку з якого большевики відкрили на нас вогонь. До

пивниці летять наші гранати. Там гинуть п'ятох червоноармійців. На партері стріляємо крізь двері з наших двох кулеметів, і мовкне советський кулемет. Обставляємо кожні двері в цілому домі, і на першому та другому поверхах беремо в неволю 45 советських вояків, захоплюємо одну протитанкову гармату, вісім важких кулеметів і легку машинову зброю. Це був день найбільшого бойового успіху «української» чоти в битвах Сталінградської офензиви. За той успіх, наша група одержала три залізних хрести, два другої, а один третьої класи. Залізним хрестом нагороджено теж і мене.

Незважаючи на те, що тоді три-п'ятих міста Сталінграду були в німецьких руках, советські війська розпучливо боронилися. Найважчі бої велись у північному секторі Сталінграду. З укріплень стрімких берегів ріки Волги, ворог слав свої частини до напівзруйнованого Сталінграду. Сталінград находився в наших руках, але тут на кожному місці, в день і в ночі, чигав на нас прихований ворог.

Штаб советських військ оборони Сталінграду, їх польові шпитали, і склади аmunіції, скривались у вузьких просмиках або долинах за Волгою, і на піщаних стрімких берегах, що їх не досягала наша артилерія. Це були советські випадові бази на наше заплілля. Підземними каналами, советські частини доходили до Сталінграду, і атакували наші задні становища. З такою тактикою боротьби, німецькі війська не могли собі дати ради до кінця Сталінградської офензиви.

З початком жовтня впав перший сніг, і почалися доволі сильні морози. Моя чота, завдяки обставинам, заки ми відправилися з Харкова на фронт, забезпечилася в кожухи і валіанки. Одначе не всі мої вояки їх мали. У постійних вуличних боях у Сталінграді, виснажувався перемерзлий і голодний німецький вояк, а советські частини постійно «виростали» мов з-під землі.

Так прийшов листопад зі сильними морозами. Якщо не помиляюся, 15 листопада моя чота була на відпочинку в добре забезпеченому бункрі. Настрій моїх хлопців був поганий, а в мене також невеселий. Хто курив і гуторив, а хто безжурно хропів, відпочивали ми три дні.

До нашого бункра несподівано зайшов командир нашого полку полковник Райнер. Віддавши йому почесь, я зголосив йому що ми на відпочинку. Він махнув рукою на мої службові прелемінарії, і, жартом сказав: «Сідайте, стара поліційна собака». Сів біля мене і почастував папіроскою кажучи: «Ще у до світку цієї ночі, підемо в атаку на останні советські укріплення». Це моїх вояків і мене,

дуже «потішило».

Над ранком 19 листопада, злагіднив мороз і почав падати сніг з дощем. Перемоклі до нитки, атакуємо советські становища і барикади зі старих гарматних дул. Вкидаємо гранати до кожного каналовходу, і посуваємося до берега Волги. Там здесятковано нашу сотню. З першої і другої чоти, які «напоролися» на перехрестний вогонь советських кулеметів, впали вбитими і раненими більш як дві-третьох наших вояків. З моєї першої «української» чоти, залишилися живими дев'ять вояків. Насправді, мені не залишилося ніким командувати. З недобитків першої і другої чоти, доповнено третю чоту. Бо четверта чота нашої сотні важких кулемет вийшла з невдалого нашого наступу на советські позиції над рікою Волгою, доволі щасливо. Одначе наша сотня важких кулеметів, вже була в неповному складі. З неї залишилися вже тільки 60 вояків. Командир сотні Райнер, згинув у тому невдалому наступі.

Того самого дня, чотири советські армії та один панцерний корпус, проламали лінію південного сектора, яку держали румунські дивізії, і розгромивши їх, вдарили на Калах. Таким чином, советські війська зайшли на заплілля шостої армії генерала фон Павлюса.

21 листопада, головна квартира штабу шостої армії, перенеслася з Голубінская до Гумраку. Але, окруження Сталінграду, почалось уже 19 листопада. Большевики повели сильну офензиву зі Серафомовіч і району Клецкая в напрямку Сталінграду. Як пізніше виявилось, що 19 листопада в Сталінграді ген. фон Павлюс видав приказ здержати там усі офензивні операції. Одначе, з невияснених причин, наш полк одержав ту інструкцію по невчасі. Якщо б не сталося того, мабуть, зі Сталінградської офензиви, були б вийшли живими більше як три українських вояків. Хоча я не був старшиною вищого ступеня, однак мені видається, якщо б ми були відв'язалися від наступу на советські позиції на березі Волги, і відступили зі Сталінграду, німецькі війська були б врятувалися від трагічної поразки. Але як відомо, Гітлер заборонив генералові фон Павлюсові відступати зі Сталінграду.

Під кінець листопада, ми вже були окружені в Сталінграді. Харчі і медикаменти постачали літаками, котрі повертаючись, вивозили ранених.

Незважаючи на прямо розпучливе положення німецьких військ у Сталінграді, приказ звучав: за всяку ціну вдержати Сталінград. Достави харчів і медикаментів, хоча доволі скупі, але покищо були регулярні. Ситуація німецької шостої армії погіршувалася.

лася з дня на день, бо советські війська затіснивали кільце облоги Сталінграду чимраз щільніше, сильно втруднюючи німецьке повітряне постачання. А в самому Сталінграді, чимраз більше зростали і збільшувались рейдуючі советські відділи. 16 грудня, стежа нашої четвертої кулеметної сотні зударилася в бою з більшим відділом ворога. У тій стежі, було нас осталих трьох українців: Савурій Кривуля, Богдан Ліщинський і я, що залишилися у живих з цілої чоти. Кривуля був поранений у ліву руку, Ліщинського «драпнуло» в рам'я, а я дістав кулю в ліву ногу.

Відстрілюючись завзято, мене волочили по землі ранені Савурій і Богдан. Чомусь за нами в погоню не йшли большевики. До нас долучилися ті, що втікали, і допомогли нам, що спливали кров'ю, доволіктися до нашої частини. Там подали нам першу поміч, і відправили нас до лазарету, що знаходився в напівзруйнованому будинку в підвалі металургічного заводу «Дзержинський».

Три дні пізніше, нас відвідав наш новий командир здекомплетованої нашої четвертої сотні, сотник Герцман. Він зупинився коротко біля Кривулі і Ліщинського, обмінявся з ними кількома словами, та присівшись сказав: «Ви українці з «Вікінг» дивізії, не мали щастя получитися з її цілістю. Одначе ви показалися добрими вояками. Тому, що вас залишилося лише трьох, ви залишите Сталінград першим літаком який прилетить з нашим постачанням. Ми беремо до уваги те, що як попадетесь большевикам у руки, вони здеруть з вас живих шкіру».

24 грудня 1942 року, о 5.00 год. вранці, всі три всідаємо до літака-транспортця на сталінградському летовищу «Гумраг», яке ще було в руках німецьких військ, і залишаємо проклятий Сталінград. До нашого літака десь з долини гатить советська зенітка, і бачу білі хмаринки диму як розриваються під нами стрільна. Однак у мене сильна надія, що з пекла Сталінградської офензиви, ми вийдемо живими. Якщо смерть не взяла нас у свої обійми від Клецкая до Сталінграду і в самому Сталінграді, я сильно вірю, що з ласки Божого провидіння, і тут смерть нас не досягне.

Літак пробиває сиву перину хмар котрі килимом стеляться нам під ногами, і прямує на захід. Савурій мовчки вдвипляється в синю далечінь, а Богдан тихо шепче молитву. А мені перед моїми очима, стають хрести на могилах наших друзів, що впали від Куп'янська аж до Сталінграду в жорстоких боях на кривавому шляху Сталінградської офензиви.

Четвертого серпня 1944 року, золоте сонце купається своїми проміннями у ріці Вислі. На її західньому берегу, пращаємо в останню дорогу десятника Богдана Ліщинського, що впав у бою проти червоноармійських загонів Рокосовського. Над могилою стоїмо в трьох: я і десятники Влодко Бейчук і Савурій Кривуля. З Дрездену наша перша «українська» чота, два роки тому, виїжджала до Модліну в числі 36 всяків, а тепер тут нас тільки три. Тут пращаємо нашого четвертого друга, який вийшов живим з пекла Сталінграду.

При залізнодорожному шляху між Куп'янськом і Лісичанськом, чорніють хрести на могилах Осипа Цибульського, Андрія Мережка, Степана Деркача, і чотирьох стрільців, що їх призвич не пригадую собі.

Від Клецкая на південному сході, чорніють хрести на могилах Стефка Русина і Степана Верещинського. А розчавлене тіло Миколи Кордяка, спочиває у спільній могилі двадцятип'яти вояків четвертої сотні 26 полку «Вікінг» дивізії, що згинули так, як він, під гусеницями советських танків.

Біля ріки Росошка, недалеко міста Пітомнік, полягли Симон Перхальський, Денис Турула і Андрій Бігун. У самому Сталінграді, з моєї чоти згинули дев'ять українців з Зеленої Буковини, які були другим доповненням до моєї чоти. Решта залишилася в сталінградському окруженні, і їхня дальша доля мені не відома. Як також незнаю що сталося з раненими вояками моєї чоти котрі виїхали з Лісичанська першим транспортом ранених під Клецкая, бо я більше ніде з ними вже не зустрівся.

У Сталінградській офензиві і на Кавказі, в німецьких частинах різних формацій, брали участь чотири тисяч українців. Одначе, жсдна з наших українських комбатантських публікацій, майже про них не згадала. Це, мабуть, тому, що з тієї офензиви повернулися тільки одиниці. Саме тому, жмутом слів цього спомину, заки в моїй пам'яті не припаде порохом забуття те, що ще пам'ятаю зі Сталінградської офензиви, хочу передати до реестру пролітої крові і жертви їхнього життя в боротьбі проти комуністичної тиранії російського імперіялізму. Водночас, хочу передати у пам'ять сучасного і прийдешнього покоління, кров'ю писану рішеність вояка-українця, який старався за всяких умов і обставин, і незважаючи в якій уніформі, боротися проти ворогів України.

«Українська» перша чота четвертої сотні важких кулеметів 26 полку дивізії «Вікінг»,

від Клецкая до Сталінграду, і Сталінграді, в жорстоких і кривавих боях, здобула 14 христів нагороди за відвагу. Одному з двох «могіканів» Сталінградської офензиви, припали три хрести нагороди. Це вказує на те, хто були ті українці, які служили в німецьких військових частинах.

Другого «могікана» сталінградської кампанії, похоронено 18 вересня 1944 року теж над берегом Висли. Тим «могіканом» був Савурій Кривуля. Авторів цього спомину, і Влодкові Бсйчукові, двом останнім «могіканам», розійшлися шляхи на станції у Варшаві.

Поїзд Варшава—Берлін, який везе німецьких вояків у відпустку додому, зупиняється на станції в Дрездені. Висідаю з вагона і прямую на квартиру дружини...

*

По Сталінградській офензиви, яка позначилася між іншим, гробами синів України, залишився тільки спомин про тих, що на їх могилах, степовий вітер колише траву, яка цілує поламані хрести з написами, що там похоронені вояки-українці «що їм дозволи не грали», як їх хоронили у спільному гробі: Хай вічна буде їм пам'ять!

13. Гранатова поліція — польська поліція, що була дозволена в Генерал-губернаторстві.

14. Швайнгунд — німецька лайка.

15. Грос Дойчланд — СС дивізія.

16. Тоттенкопф — СС дивізія.

ІЗ СКРИЖАЛІВ ІСТОРІЇ

П. ЛАРІОНОВ

СЕРЦЕ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Серед сваволі загарбницьких воєн, серед узаконених і освячених насильств, серед цинічного й по-варварськи дикого глумування над елементарними правами народів і людини — в єдиному куточку землі, на омитих Дніпром кручах негасимо палало вогнище волі й незалежності, людської честі й гідності.

За географією чи, простіше, місцем розташування розрізняють ряд Запорізьких Січей — Базавлуцьку, Томаківську, Чортотмицьку, Олешківську, Кам'янську, Нову або Підпиленську. На Великій Хортиці Січі, як такої, не було. Хіба що поряд, на схожому на здоровенного кита острові Мала Хортиця виник у середині XVI століття перший її прообраз — замок Дмитра Вишневецького. Того самого Вишневецького, непідкупна відданість котрого єдиновірцям і незламна, крицева, кам'яна мужність у передсмертну годину, зневага і невмолима ненависть до бурсманів навічно залишилися втіленими в образі героя «Пісні про Байдю».

Трохи пізніше, на інших, настільки ж нехитрих, як і неприступних, засіках-укріпленнях, що з різних причин переносилися на той чи інший найбільш укріплений Дніпровий острів, плакала гонимих козацька вольниця, викилювалася гнучка й ставово гартована військова організація «плебей-витязів», «рицарів-мужиків». Невситима жадоба волі примусила їх оселитися на порозі пекла, на хиткій межі між життям і смертю. Добро-

вільною вартою вони стали шикомані й дружно проти турецько-татарської навали, боронили й рятували не лише рідний край і свій народ, а й людство всієї Європи.

Щодо місця, обраного для історико-меморіального комплексу «Запорізька Січ», то ліпшого не треба й шукати. Велика Хортиця — цілісний острів завширшки до трьох і довжиною близько дванадцяти кілометрів, що зберіг риси захисного й потаємного. Він врізується в середину швидкопливної течії. Розгніваний Дніпро, оминаючи нездоланну перепону двома річищами, сердито вирує під крутими берегами, вкритими павутинням віків.

Підвищена північна частина — так звана Верхня Голова — виринає з води прямовисними скелями. Тільки в одному місці є наче не природою, а розумними руками втворена приступна ущелина — Козацькі ворота.

Тут розкоші для будь-чийх очей і великодне свято для неураженого байдужістю мозку. Кожна п'ядь, ні, кожна крихта землі дишає історією, оповита серпанком світлих і тужних легенд...

Он два гострих камені — Стоги кинули до протилежних берегів, змагаючись не на життя, а на смерть у силі, український і чужинський богатири. За переказами, кожен навіть полишив на супротивній кручі слід від п'ятірні. Неподалік видніється поглиблена, як висушена половинка гарбуза, Козацька миска. Кажуть, з неї побратими, коли було до

жартів, пригощали один одного з ложок на довжелезних, у три аршини, держаках.

Які тільки племена не полишили навколо знаків первісних культур, визначних історичних подій минувшини. Біля Великої Хортиці збирались 1103 року, щоб ударити на половців, руські князі. «Галичани і волиньци, куряне и трубчане и путивлици книждо с своими князи», забувши про чвари і взаємні образи, едналися 1223 і 1224 року, щоб перетяти шлях татарській навалі.

На острові Дубовому перечікувала бурю, вертаючи з Царгороду до Києва, княгиня Ольга. Зупинявся великий князь Володимир, коли, оголосивши війну грекам, плыв з численною дружиною по Дніпру до Корсуня. Перепочивав у 1152 році великий князь Мстислав Ізяславич, перемігши на річці Орелі в союзі з чорноклобуками підступних половців. Неподалік відти пізніше думав думу блискучий політик, у чий руках перо служило незгірше від гострої булатної шаблі, славетний гетьман України Петро Конашевич-Сагайдачний.

Заплющив очі — і звивається, що «загуділо Запорожжя, як те Чорне море, — понеслися козаченьки облавою в поле». Чи ж не вчувається, як іржуть лише вчора зарканені в Дикому полі коні, що їх табунами

переганяють козацькі погоничі туди-сюди через Дніпро, щоб училися плавати?

Відомий український вчений Дмитро Яворницький називав Хортицю найбільшим, найкрасивішим і найбагатшим островом Дніпра. «Навіть німий, дивлячись на нього, може скрикнути від захоплення», — стверджував він. На схилі літ, ризикуючи життям, «запорозький батько», як називали Яворницького сучасники, перетнув на козацькому дубичовні усі пороги, щоб зробити точний географічно-історичний опис тієї частини ріки, яка мала розлитися озером перед греблею Дніпровської гідроелектростанції. Вже тоді говорилося про те, щоб зробити мальовничий острів заповідник.

Природа Хортиці, на жаль, дуже потерпіла від рук нерозважливих господарів. Та останнім часом вона знову відродилася. А нині стає все гарнішою.

Наші прадіди залишили не один зворушливий приклад дбайливого ставлення до природи. Ще за часів гетьмана Кальнишевського на Запоріжжі було оголошено указ, котрий забороняв нівечити природу на дніпрових островах, «аби б той острів деревом, найпаче родючим, хоч мало зрощеним та умноженням міг бути для загальної наперед користи».

ДЕ БУВ ПІСОЧИН

Чорторий... Хто з киян не бував на цьому місці масового відпочинку? Та мало хто знає, що на піщаному березі Дніпра вісімсот років тому було місто Пісочин. Воно згадується в Іпатіївському літопису 1237 року. Тоді, розоривши лівобережні міста, татаро-монголи роблять першу спробу оволодіти Києвом. Вони посилають у стольний град одного із своїх ханів — Меньгухана. Загін степовиків захопив Пісочин, але напасти на столицю Київського князівства не наважився...

Лише 1240 року хан Батий, зібравши всі свої сили, пішов на штурм Києва. Очевидно, городок Пісочин був відомий, і після татарської навали на середнє Придніпров'я. Князь Михайло Чернігівський мав зупинитися в ньому, оскільки палаци і великі будівлі Києва татари знищили.

Але, мабуть, ще раніш, за часів Володимира Мономаха, саме городок Пісочин мається на увазі в князівському знаменитому «Почуенію дітям». 1115 року князь Володимир Мономах зводить вперше у Києві міст через Дніпро, який за всіма даними з'єднував бе-

реги Дніпра саме на місці городка Пісочина.

Сьогодні городище міститься на найвищій точці сучасного Чортория і має розміри: довжина з півночі на південь — понад 350 метрів, ширина — до 80 метрів. Висота його збереглася на півночі до 4 метрів, з східного боку — до 5-6 метрів. На східному боці вдалося простежити рів завширшки 20-30 метрів. Південний бік городища майже не простежується, бо змитий водами Дніпра. Археологічних пам'яток на місці Пісочина поки що виявлено мало: рештки будинків поховані під багатометровими наносами піску. Найцікавіша знахідка — меч XI століття, знайдений на глибині 17 метрів під час спорудження нового мосту через Дніпро. З інших знахідок привертають увагу кераміки з вінцями XII-XIII століть, бронзова пряжка, височне кільце, прясла, гвіздки, уламки браслетів з кольорового скла.

Остаточнo Пісочин загинув у XV столітті під час набігу на Київ кримського хана Менглігірея.

ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА

НОВІ ТРАНСПОРТОВИКИ

Західня Німеччина продукуватиме «другу генерацію» сухопутних транспортників для цивільного і мілітарного вжиткування на випадок мобілізації своїх збройних сил. До 1985 року, буде випущено 115,000 стандартного типу возів подвійного застосування в разі потреби.

ВИШКІЛЬНІ ТАНКИ

Західньонімецька армія одержала для вишколу танкістів-водіїв 60 танків типу Леонард I. Вишкільна панцерна машина має приміщення для інструктора і двох учнів-

танкістів. Танк виражений подвійною контролею машини, так, що в разі потреби, інструктор матиме незалежну контролю танка, що теж виряджений в апаратуру обсервації обидвох студентів-водіїв та вишкільну штучну гармату.

НОВІ РАДІОАПАРАТИ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ АРМІЇ

Фірма Пліссей Електронік Системс, продукує однофриквенційні високої напруги тактичні повторюючо-перенадавачі радіовисильні апарати «Гравндсет», комунікаційного засягу від 30 до 76 мегагерц. Нові компактні радіовисильні апарати особливо на-

даються для комунікації на просторі розположення батальйону, сотні, і вжиткування патрулями на командних становищах та во-
яками на полі бою.

ФРАНЦУЗЬКА РАКЕТА ТИПУ АС30

Франція випродукувала промінно-наводну ракету воздушно-наземного прицілу для своїх літаків типу Джагуар. Нова ракета АС30, може бути вистрілена з літака на висоті від 8 до 12 км. На такій висоті літак є безпечний від протилетунської артилерії. Ракета АС30, знищує 2 метри цементобетонну стіну й наскрізь пробиває 5 см. панцирної сталі. Ракету вистрілює пілст автоматично-телевізійною системою точного прицілу. Нову ракетну зброю можна застосовувати для знищування мостів, танків, морських суден і радарних центрів.

ЕСПАНІЯ МОДЕРНІЗУЄ СВОЮ ЛЕТУНСЬКУ ОБОРОНУ

Згідно догвору дружби й співпраці між Америкою й Еспанією в 1976 році, в Еспанії модернізується систему летунської оборони і контролю цивільної авіації.

РАКЕТИ ДЛЯ ШВЕДСЬКОЇ ФЛЬОТИ

Далекосяжні морськооперативні ракети для шведської фльоти торпедовиків, продукуватиме Сааб Бофорс Місл Корпорейшен, коштом 149 млн. американських доларів. Тими ракетами будуть озброєні торпедовики Спайка, по вісім одиниць крім торпед. Нова система озброєння шведських торпедовиків, буде повнооперативною до 1985 року. Друга фаза, це буде озброєння тими ракетами шведського летунства в 1990 роках.

НОВИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ ВИНИЩУВАЧ МІН

Після п'ятирічних дослідів у ЗСА продукуватиметься новий тип вишукувачів мін. Прикріплений до танка або автомашини він посуватиметься поперед воза, і викриватиме

точне місце закопаної на шляху міни, даватиме звучний алярм і її образ на екрані. Панцерний віз до якого буде прикріплений міновишукувач, посуватиметься на шляху вичищування мін зі швидкістю 8 миль на год.

ПОЛІПШЕННЯ КАНАДСЬКОЇ ОБОРОННОЇ СИСТЕМИ

Команда летунства штурмовиків СФ5 має до своєї диспозиції систему наземної співдії воздушної боротьби літаків з великою швидкістю маневрування. У вишкільних польотах приготувань пілота штурмовика до воздуш-

но бойової акції, інструктор може бачити в телевізійних апаратах його тактичні маневрування. Канадський уряд розглядає набуття згаданої системи яку продукує фірма оборони Америки, для вишколу летунів у повітряній боротьбі.

БРАЗІЛІЙСЬКИЙ МОДЕРНИЙ ТАНК

Бразилійська армія дістала до своєї диспозиції перший танк типу XIA2, який при повному бойовому ладунку важить 19 тонн. Танк має швидкість 65 км. на годину. Його довжина 6.5 метрів а ширина 2.6 м., висота

2.45 м. Залога танка складається з трьох вояків: командира, гарматчика і водія. Озброєння танка: 90 мм. гармата, 50 кл. кулемет для командира, і 30 кл. кулемет на спільній вісі, 6 димових гранатометів, 66 гарматних стрілен. Танк може відстояти потенційність сили 50 калібрового стрільна з автоматичної гармати.

НОВА ПРОТИЛЕТУНСЬКА ГАРМАТА В СССР

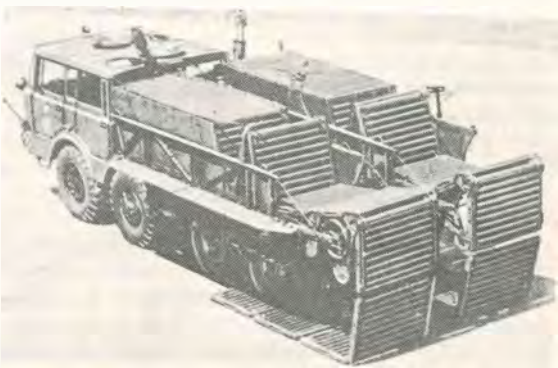
Правдоподібно, що тільки для експорту, в Советському Союзі випродуковано нову протилетунську гармату ЗПУ 12, кал. 14.5 мм. Вона знаходиться в руках деяких націй т. зв.

Третього світу військ і партизанських груп. Її максимум засягу 2,000 метрів, горизонтально: 7,000 м. Швидкість стрілу: 550-600 стрілен на мінуту. Обслуга гармати — три гарматчики.

МАШИНА-ПРОКЛАДАЧ МЕТАЛЕВОГО ШЛЯХУ

В диспозиції чехо-словацької армії знаходиться машина-прокладач металевого шляху, »Татра« 813.

ОГЛЯД ВІЙСЬКОВОЗНАВЧИХ ВИДАНЬ

ВАЖЛИВЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ВИДАННЯ

На книжковому ринку, в 1978 році, появилася 749 сторінкова праця на російській мові п. н. *«Російська армія і революція 1917-1918 років»*. Книжку видало в-во «Логос» у Мюнхені, а автором цієї праці докорінних студій російської революції, є колишній професор московського Історично-архівного Інституту і теперішній професор Єрусалимського університету — Михайло Френкін.

Щоправда, праця проф. Френкіна не відкриває невідомої істини. Бо вже перед появою його науково-студійної праці, появилися декілька добрих книжок, які наświetлюють причини й нищівний перехід більшовицької революції з усіма її жахливими наслідками. До найкращих видань у тій площині, треба зарахувати такі книжки: *«Діласт емпайр»* Роберта Конквеста, *«Комунізм енд колонелізм»* В. Коляжа, *«Раша андер ді олд режім»* Р. Пайпса, *«Ред Октобер»* Р. Данельса, *«Ді большевік революшен»*, і *«Гешіхте дес большевік Руслянд»* Г. В. Равха.

Але, порівнюючи праці виценазованих західних авторів з книжкою М. Френкіна, ні одна з тих книжок, які ми назвали, не дають такої всеобіймаючої картини наświetлення подій і стисло наукового, об'єктивного та безстороннього обґрунтування фактів. У тій площині, книжка *«Російська армія і революція 1917-1918 років»*, є доточасним найкращим виданням. У своїй фундаментальній історичній праці, проф. Френкін використав виписки матеріалів Центрального державного військово-історичного архіву СРСР, державного архіву Жовтневої революції, і архів зовнішньої політики Советського Союзу, — матеріали, які вдалося йому вивести за кордон, не були доступними західним авторам праць про більшовицьку революцію 1917-1918 років.

На підставі вже згаданих записок автора праці *«Російська армія і революція 1917-1918 років»*, він дав до рук західних советологів і ширшого загалу читачів, автентичну картину революційних подій і фактів, що їх викривила і сфальсифікувала советська історіографія. Для українського читача, книжка проф. Френкіна є важливою не тільки з огляду на об'єктивність і безсторонність

її автора відносно України і українців, але й також тим, що це рідкісне явище в російській публіцистиці. Крім того, його праця фундаментально історичного обґрунтування аналогічності імперіялізму царської і більшовицької Росії, заповнює прогалину докладної ілюстрації в нашій історіографії того часу, коли декотрі визначні українські політики дали себе заманити на гачок більшовицької пропаганди, щодо ними «визнавано-го права» на самовизначення народів царської Росії. Такої стислої і ґрунтовної аналізи революційних подій тих років, у яких відродилася українська держава, як це зробив у своїй книжці проф. Френкін, на жаль, — не знаходимо в нашій найновішій історії. І, покищо на аналогічну працю автора вже задоволеної книги — не здобулися наші історики і публіцисти. Щоправда, для них не були та не є доступними архівні джерела, якими користувався проф. М. Френкін.

У своїй монументальній праці, автор обширно писав, що між більшовицькою теорією і практичним застосуванням принципу самовизначення націй, не було спільного знаменника. Прикриваючи свої справжні наміри збереження єдиності імперії, більшовики робили все можливе, щоб послабити національно-визвольну боротьбу неросійських народів. Фактично, вони старалися відновити російську імперію під іншою назвою.

Збереження цілості російської імперії, було спільною метою оборонців старого порядку і більшовиків. Різниця між ними була тільки у тому, що всякого рода білі росіяни, не скривали своїх намірів, а більшовики прикривали свої наміри жонґлюванням популярними гаслами. Але як насправді було, — М. Френкін, на стор. 212 пише:

«Проти українського національно-визвольного руху створився єдиний фронт, починаючи від російських націоналістів і аж до більшовиків».

В галузі національного питання, політика більшовиків віддзеркалювалась у настанові Леніна, що національні меншини царської Росії, «треба використати для спільного соціалістичного добра». Яким це спільне «со-

ціялістичне добро» мало бути для українського народу, проф. Френклін наводить на 213 сторінці своєї книги, що:

«Уявна оборона В. І. Леніном прав українського народу була в суті демагогічним засобом з його боку і служила козирем у боротьбі з Тимчасовим урядом, у той час, коли самі більшовики стояли на великодержавних централістичних позиціях».

Свою нерозумною політикою, московські чиновники прискіпшили розвал царської імперії. На 28 сторінці своєї книги, Френклін пише, що: «Війна викликала дальше загострення й поглиблення національних суперечностей. Національне питання набуло величезного значення. Царська влада мобілізувала до російської армії мільйони українців, і водночас не посоромилася зразу після оголошення війни проводити широкі поліційні акції проти прогресивних елементів українського народу. За словами В. Винниченка, ці елементи незабаром відчували на собі «важкий чобіт деспота». Окупувачи Галичину, ця влада негайно почала проводити політику розгрому національних українських закладів, які там уже склалися. Як визнавала кадетська газета «Речь», у Галичині вчинено великі злочини під керівництвом сатрапів Н. І. Іванова, графа Бобринського, єпископа Євлогія, пов'язані з руйнуванням культурних надбань українського народу — шкіл, церков, громадських організацій. Представники самодержавства проводили неприховану насильницьку русифікацію, що викликала різке загострення серед широких верств українського народу, і навіть т. зв. «москвофілів» Галичини та Буковини».

В тому саме лежить аналогія тактики насильства і терору більшовиків, які прийшли до влади терором, заслоняючись теорією марксизму. Так, як колись, декотрі наші нерозумні політики намагалися в українській армії «зберегти й забезпечити усі надбання пролетарської революції», так декотрі наші дезорієнтовані земляки в діаспорі, висувають тактику визволення України за принципами «ліберального марксизму». Саме для них, було б добре прочитати книжку проф. М. Френкіна, де він чітко з'ясовує, що, не було і не може бути ліберального марксизму та прогресивного комунізму відносно поневолених народів Советського Союзу. М. Френклін, докладно наводить багатий фактаж, що ССРСР, це *переселник російського імперіялізму*. Так звана «нова історична доба» більшовиків, це доба удосконаленого терору і насильства вже від самого початку їхньої боротьби за владу, що перевищив методи знищення неросійських народів, зокрема українського народу, сатрапами цар-

ської Росії. Щоправда, російські демократи, есери і кадети, критикували національну політику царського уряду, проте, щодо неділїмства російської імперії, між ними розходжень не було.

На сторінці 637 своєї книжки, М. Френклін пише відносно постави більшовиків до самостійності України, що «Відомий маніфест Ради Народних Комісарів до українського народу з ультимативною вимогою Центральної Раді, що вийшов з-під пера Леніна, є безприкладним документом політичного лицемірства про нібито визнання права на відокремлення і незалежність Української Республіки, і в той самий час грубого втручання до внутрішніх справ українського народу, накидання йому самочинних більшовицьких Рад при фактичній відмові від національного суверенітету і при ультимативній вимозі про участь українського народу в громадянській війні в Росії».

В детальному нарисі подій буревійних 1917-1918 років більшовицької революції, автор теж користувався матеріалами з віденського військового архіву, котрі відносяться до австро-угорської армії. Ці документи чітко виказують більшовицьку систематичну брехню, що Жовтнева революція була процесом селянсько-робітничих мас. Щоправда, більшовицька пропаганда про соціальну справедливість і національне самовизначення народів, впливала на малописьменних робітників і селян, котрі становили більшість вояків російської армії яка не була належно приготована до війни. Крім того, в цілковитій взаємодії більшовиків з командуванням ворожих військ, т. зв. «братанням» на фронтах, шпигунством у користь ворога, якому вони передавали звідомлення про военні пляни та бойовий стан здеморалізованої російської армії, удалося Ленінові установити владу «робітників і селян».

На 177 сторінці, автор пише:

«Як згадує генерал Макс Гофман, оскільки російська революція не оправдала надій на негайне укладення миру, «ми мали також цілковите право проти них (росіян) використати всі засоби пропаганди, включно з перевезенням Леніна через німецьку територію», що привело до «незчисленних наслідків для всієї Європи».

Після захоплення влади більшовиками, німецькі джерела коментували:

«Генерал Гофман обгрунтовано підкреслював: «Давши владу більшовикам можливість припинити війну і тим задоволити прагнення миру, що охопило весь російський народ, ми допомогли їм утримати владу» (стор. 659).

Який був би вислід більшовицької рево-

люції 1917-1918 років без німецької допомоги, — залишається відкритим питанням. Але, що до німецького погляду на значення большевиків, проф. Френкін наводить на сторінці 557 такими словами:

«Як твердив у своїй телеграмі 29 вересня 1917 року представник міністерства закордонних справ у головній штабквартирі штат-секретар Кюльман, «большевицький рух ніколи не досягнув би такого розміру та впливу без нашої підтримки». В іншому документі Кюльман слушно твердив, що без постійних німецьких фінансових засобів, які доходили до большевиків різноманітними каналами, большевики не були б здатні збільшити величезні накладки «Правди», проводити енергійну пропаганду, й істотно розширити спочатку вузьку базу своєї партії. В загальному, німецьку поміч большевикам підсумував генерал Е. Людендорф. Він писав, що уряд Леніна «існує з нашої ласки» (стор. 659).

Наводячи широке тло большевицької революції, професор Френкін підкреслив, що націоналізовані частини російської армії (українські, польські, вірменські, грузинські і мусульманські), краще зберігали боєздатність і дисципліну та були відпорнішими на большевицьку пропаганду ніж російські частини війська. Саме цим автор заперечує твердження російських дисидентів у Советському Союзі і вільному світі, що нібито революцію в царській Росії здійснили неросіяни, які тільки терпіли від наслідків антиросійської діяльності зреволюціонізованих інородців російської імперії. В його знаменитій праці, проф. Френкін у науковій формі, ясно наświetлив фальсифікації революційного фактажу російськими єдиноділками, що большевицька революція була ділом зреволюціонізованих росіян різних політичних напрямків, а не національних меншин царської Росії.

Присвятивши багато місця українським проблемам того часу, проф. Френкін заперечує також твердження декотрих українських соціалістів, що руйною нашої держави 1917-1921 років була низька політична свідомість українського народу, а не у недоцінюванні створення сильної української армії політиками-соціалістами, та ними створених т. зв. «солдатських комітетів» в українських збройних силах для «забезпечення надбань пролетарської революції», які були шкідливими структурі українського війська і гамували розвиток нашого мілітарного потенціалу. На цьому місці можна б поставити відкрите питання: якщо була політична свідомість серед наших військовиків творити українські національні відділи в царській

армії, то чому не було такої свідомости серед наших політиків тоді, коли виринула необхідність створити свою власну збройну силу?

Прочитавши книжку «Російська армія і революція 1917-1918 років», перед читачем вповні стане чітка картина детального нарису подій, які розвалили царську Росію. Розкриється картина політичного і економічного життя тієї країни, її невідповідність до війни і короткозорість царської влади та жорстокість державних чинників Росії супроти національних меншин. На підставі державного архіву Жовтневої революції та інших документів, автор вищезгаданої праці, цілковито заперечує брехливі твердження советських істориків, що большевицька революція виникла стихійно. Водночас автор доказує, що Жовтнева революція була викликана большевиками не тільки для знищення царського устрою Росії, але теж для знищення всіх суспільних засад в ім'я диктатури пролетаріату. Крім того, розкривши на підставі архівних джерел німецьку поміч большевикам прийти до влади й тримати владу, проф. Френкін доказав безпідставність гітлерівської пропаганди, якою вони послуговувалися під час другої світової війни для претексту масового знищування жидів. Мовляв, що жиди закріпили большевицьку владу в Росії.

Щоправда, будучи найбільш упослідженим народом у російській імперії, доволі великий відсоток жидівського населення Росії, ставився прихильно до большевицької революції, надіючись, що вона поправить їхній важкий стан життя, і багато жидів стали по стороні большевиків не знаючи того, як ставився до свого народу один з архітектів большевицької революції Лев Троцький, який писав:

«... національний момент, дуже важливий у житті Росії, не відігравав у моєму житті майже жодної ролі. Якщо здійснення комунізму вимагає принести в жертву все єврейство, — це буде найчудовіша місія, яка може припасти на долю народові».

Солідаризуючись уповні і без застережень з нищителями царського ладу в Росії тільки для того, щоб установити владу червоних імперіалістів, Троцький був готовий принести в жертву комунізмові весь жидівський народ. На нашу думку, він тим заперечив свою національність і моральну приналежність до жидівського народу.

Безумовно, історично-наукова праця професора М. Френкіна повинна б зацікавити західних советологів, наших науковців і політиків. Зокрема тих, які плутаються в «нових» інтерпретаціях «ліберального марк-

сизму» і «національного комунізму». Вони могли б навчитися з книжки проф. Френкіна кращої об'єктивності в обґрунтуванні своїх тез відносно української самостійницької політики.

В своїй обширній і стисло історично-науковій об'єктивній праці автор доказав, що колишня царська і сучасна советська імперія росіян, різняться між собою тільки *звертними формами*. Колись інструментом затиску неросійських народів була царська Охрана, а теперішнім інструментом є КГБ. Русифікаційні методи інших націй Советського Союзу, зокрема України, це продовження Москвою старого процесу, який здійснюється більш як колись рафінованими

засобами. Російські дисиденти в Советському Союзі і на еміграції, за винятком кількох «білих круків», заступають кожночасно неподільність російської імперії без огляду на те, чи вона буде білою або червоною, вони заступають московський централізм. Саме в тому аналогічність большевицьких політиків і російських самостійників на еміграції. Поневолування й експлуатація підбитих народів, це спільна ціль червоних і білих росіян. У своїй визначній праці нарису дореволюційної Росії і метод завершення большевицької революції 1917-1918 років, проф. Френкін доказав, що неподільність російської імперії, це найважливіший політичний критерій і спільна мета *всіх росіян*.

ЧИ АКТУАЛЬНІ ПЕРЕДБАЧЕННЯ ГЕНЕРАЛА ГЕКЕТА?

З обсерваційного пункту на горі 402 біля Вільдеху, капітан Джек Ленгтрі, командир відділу Л, одинадцятого полку панцерної кавалерії звідомляв по радіо, що «великі формации панцерних відділів ворога, приблизно величиною бригади, переїхали кордон між Східною і Західною Німеччинами, і посуваються блискавично в напрямку Ейсенах». У довітку 4 серпня 1985 року, почалася третя світова війна.

Так писав у своїй 494-сторінковій книжці «Третя світова війна», генерал Джон Гекет і її співавтори. Книжку видало видавництво Сідгвік і Джаксон у Лондоні 1978 року, а перевидало її в 1979 році видавництво Сфіер Букс, теж у Лондоні.

Генерал сер Гекет, був заступником шефа генерального штабу і командиром північної групи військ НАТО. Саме тому, його праця є обґрунтована на основі доброго знання сучасної воєнної техніки, стратегічно-тактичних цілеспрямуваних мілітарної сили західних союзників Європи й Америки з одного боку, а з другого боку, — мілітарної сили Советського Союзу і держав Варшавського Пакту. Щоправда, книжка написана з погляду на перспективи недалекого майбутнього розвитку і висліді збройного конфлікту між Советським Союзом та країнами Західної Європи й Америки. І на нашу думку, — визначення точного терміну несподіваного збройного удару СССР і держав Варшавського Пакту на Західну Європу, навіть для генерала, неможливо передбачити.

Розвиваючи свої міркування відносно розвитку подій короткої війни у якій головну роль відіграватиме конвенційна зброя і об-

межена хемічна атака, а нуклеарні ракети будуть вжиті для знищення міста Бірмінггему в Англії, і одна американська та одна англійська нуклеарні ракети — відплатно на білоруське місто Мінськ, генерал Гекет змальовує жахливу картину термоядерного знищення тих міст. Одначе, він обґрунтовує свій погляд на третю світову війну надто авторитетно, і з погляду на розвиток теперішньої світової політики. Пишучи свою працю в перспективі визначення тактичних прийомів оборони Заходу, він яскраво на світлів широкую сітку оборонного комплексу з позиції стратега і тактика воєнного мистецтва в доступній формі для пересічного військовика. Проте, сучасна політична концепція генерала Гекета є надто оптимістична. Він вважає, що Іран буде союзником вільного Заходу й Америки в майбутній війні. Одначе нещодавній переворот у тій країні, і її теперішній революційний уряд на чолі з фанатиком Хсмейні, ніякою мірою не ставить Іран у прихильники ЗСА і Західної Європи. Щоправда, нещодавня большевицька інвазія Афганістану, може змінити настанову іранських урядових чинників до Америки та взагалі до Заходу.

Згідно з передбаченням генерала Гекета, несподіваною блискавичною атакою військ Варшавського Пакту на Західну Німеччину, започатковується розвал Советського Союзу. Війська західних держав відчують цілий тягар політичних децизій співіснування вільних країн світу в скоординованім ударі військ Советського Союзу і його союзників. Недоцінювання потреби зброєння політиками вільного світу, в короткій війні, покаже

свою сторінку в нищівній перевазі советських сил у перших днях війни. А вже 12 серпня 1985 року, війська Варшавського Пакту будуть окуповували Австрію, Данію, Голландію, а в Західній Німеччині, починаючи з півдня на північ, советські війська займуть Мюнхен, Фульда, Кассель і Весель. Майже одну третину Західньої Німеччини. Довший час ситуація для західних союзників буде критичною, а на окупованих советськими військами теренах, большевики будуть поводитися з населенням далеко гірше як поводитися нацисти в окупованих ними країнах, під час другої світової війни.

Розпочавши збройний конфлікт у вимірах глобального масштабу, кремлівські «яструби» не врахували до своїх експансивних плянів надто широкого простору мілітарних операцій, які послабили внутрішнє забезпечення Советського Союзу, що стало сприятливим чинником для визвольних рухів поневолених Москвою народів використати можливості до розладу сітки постачання советських військ і їхньої комунікації. Претенсії СССР на морську потугу, в обличчі високоякісної військової техніки Америки і західних держав НАТО, морські сили Советського Союзу виявилися не дуже то компетентні.

В Європі советські війська переходять від офензиви до дефензиви, а відтак до відступу. Незважаючи на те, що західнім країнам прийшлося понести великі жертви, їхня воєнна тактика була на вищому рівні ніж тактика військ СССР і його сателітів. Стратегічно-тактичній площині обидвох сторін — Советського Союзу і держав НАТО, генерал Гекет у своїй праці присвятив у професійній аналізі багато місця.

Автор книжки «Третя світова війна», зовсім правильно додає брак ідеологічної сповненості держав Варшавського Пакту з СССР у тому, що «советський комунізм накинений силою його сателітам і всередині Советського Союзу, не міг протиставитися політичній атракції вільного Заходу і не розвинувся в Східній Європі. Незважаючи на наростання можливості приходу комуністичних партій до влади в декотрих країнах Західньої Європи, не збільшив советських впливів на Заході а зовсім противно, це стало прикладом невдоволення і дисидентських рухів у комуністичних країнах Східньої Європи, а советська мілітарна машина виявилась нездідною поширити советську політичну контролю в південносхідній Європі та в Західній Німеччині» (стор. 353-354).

Генерал сер Джон Гекет, вважає, що Советський Союз розпочав війну з політичних мотивів, і в цілях використати конвенційну

слабкість західних держав Європи і щоб знизити престиж Америки та встановити абсолютну владу СССР у Східній Європі; забезпечитися перед дисидентством і фрагментацією. Одне чи інші наміри большевиків доказали порожнечу і незбалансованість сили СССР. «Різні позначки політичної нестабільності почали виявлятися серед членів Політбюро і поза Політбюром» (стор. 353).

Ми згодні з тим, що Советський Союз може почати війну з політичних мотивів. Одне чи інші наміри для того щоб встановити його абсолютизм у Східній Європі, але й теж поширити советський імперіалізм на цілий світ. Це головна ціль експансивного комунізму СССР.

З розвитком воєнних операцій не в їхню користь, советські політики передбачатимуть розхитання Варшавського Пакту і невдоволення всередині Советського Союзу, і між «яструбами» і «голубами» наступить ще один двоподіл. Перші будуть заступати настанову вжити атомову зброю, мотивуючись тим, що краще ризикувати обопільне частинне термоядерне знищення ніж поширення політичної «гнилі» і вимушену деколонізацію імперії, а другі будуть заступати настанову, щоб відступити на корінні землі Росії. Одне чи інші переможуть «яструби», і таким чином вирішиться тотальне знищення англійського міста Бірмінггему та цілковите знищення Мінська. Але таке рішення советських «яструбів», остаточно припечатане кінець Советського Союзу. Сателітні держави бажаючи звільнитися від «братньої опіки» СССР і забезпечитися від термоядерного знищення на своїх територіях, рішають зірвати з Советським Союзом. Уперше стане самостійним Казахстан, відтак Польща і Україна. Провід першої нав'язе зв'язок з підпіллям і встановить зв'язки з Лондоном. Підпільна діяльність набиратиме ширшого розвитку прискіпшеним темпом. А в Україні пічнеться остаточна драма розвалу СССР.

З хвилиною знищення Мінська, Польща й Україна будуть свідомі того факту, якщо вони не змінять курсу історії, то подібна доля може також стрінути і їх. Польща робить стосовні кроки до виходу з Варшавського Пакту. Але «розторощуючий удар» для Советського Союзу прийде з несподіваної сторони. Україна, яка була велетенським постачальником харчів для СССР, і де поступками, або опресією Москва весь час намагалася здушувати самостійницькі цілеспрямовані українського народу, знаходилась у фронтовій лінії проти Заходу, межуючи з Польщею, Чехо-Словаччиною, Мадярищиною і Румунією, та її велетенський гідроелектричний потенціал, робив Україну дру-

гим по Росії важливим компонентом ССРСР. Україна найбільше потерпіла від большевицького режиму під час Жовтневої революції і після неї. А під час другої світової війни, за її жахливі знищення була «винагородженою» фіктивним привілеєм бути окремим членом Об'єднаних Націй» (стор. 394).

Одначе «... Репресії націоналістичних сентиментів українського народу, скерували їх в могутніше джерело як легальну боротьбу за «священе право» вільного виходу зі складу ССРСР, що гарантоване советською конституцією. Вже згадані репресії легальної боротьби, скерували націоналістичні сентименти українців у підпілля» (там же).

Проте і легальна боротьба, тим більше — «привілейний» статус України, дав змогу українським націоналістам продістатися до найвищих правлячих органів Советського Союзу. Одним із таких українських патріотів був Василь Дугленко, який був заступником команданта спеціальних призначень для забезпечення кремлівських вождів. Дугленко був пов'язаний з націоналістичними клітинами в компартії України, і мав змогу просунути на відповідні становища в КГБ чимало українців. Особливо в секції безпеки Кремля.

В той критичний час, коли рishалася доля ССРСР у війні з Заходом, президентом Советського Союзу був Воротніков. Під його керівництвом, мало відбутися засідання Політбюро в справі дальшого застосування термоядерної зброї проти Заходу. Засідання мало відбутися 22 серпня. Того самого дня уранці згинув в автомобільній катастрофі зверхник Дугленка, шеф КГБ. На засіданні Дугленко мав звітувати відносно випадку в якому зги-

нув його зверхник. Одначе він заздалегідь обставив своїми довіреними людьми важливі місця в Кремлі, які в тому несподіваному моменті, коли замість звіту, він вихопив з кишені пістолі і застрелив Воротнікова, а його спільники конспіратори, розбродили решту членів Політбюро.

Дугленко став президентом Советського Союзу, і негайно получився «гарячим дротом» з президентом Америки Томпсоном, пропонуючи негайно припинити воєнні дії та започаткувати заходи для мирової конференції в Гельсінках. Америка і держави Західної Європи погодилися на припинення дальших воєнних операцій. Відтак Дугленко скликав представників республіканських урядів ССРСР, відносно розв'язання Советського Союзу. Самостійність народів ССРСР як остаточна мета України, була відкрито проголошена. Москалі, ставши перед докнаним фактом самостійности України й інших поневолених народів ССРСР, мусіли з тим фактом погодитися по їхній волі або не-поволі. Так предбачає кінець Советського Союзу автор книжки «Третя світова війна», генерал Джон Гакет.

Незалежно від того, чи розвиток подій і остаточної драми в Кремлі піде шляхами міркувань автора, він у своїй праці віддзеркалює погляди тих західних політиків і військовиків, що крім інших народів, Україна є тим важливим чинником, який на шляху визвольної боротьби українського народу вирішуватиме остаточну фазу збройного конфлікту між ССРСР і західними демократіями.

(Огляд цих військовознавчих видань опрацював бл. пам. пор. Осип Я. БОДНАР.)

«Бійці і командири УПА! Ви, що сьогодні у відділах боретесь проти большевиків, і Ви, що поповнили ряди визвольно-революційного підпілля! Будьте свідомі того, що п'ятирічна героїчна боротьба УПА і визвольно-революційного підпілля — це найбільш героїчна доба в історії України. Знайте, що такої героїчної доби взагалі не знає історія людства. В тінь пішли прославлені досі герої Тернопіль. На героїзмі УПА і визвольно-революційного підпілля будуть виховуватися нові українські покоління. Боець УПА, український революціонер заступлять місце мужнього спартанця в історії людства. То ж свідомі будьте тієї великої доби, в якій Вам довелося жити і не посороміть повстанської слави, як не посоромили її ті, що вже від нас відійшли».

(Зі святкового наказу Головного Командира УПА від 14 жовтня 1947 року)

З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ

ОКРУЖНІ КОНФЕРЕНЦІЇ ОБВУ

У суботу, 16 лютого ц. р., відбулась у Лестері, в залі місцевого Відділу СУБ чергова Окружна Конференція ОБВУ, з участю ген. секретаря ОБВУ побр. д-ра Святомира М. Фостуна, голів Округ — побр. П. Кіщука, голови Округи ОБВУ — Мідлянд і побр. М. Татарчука — голови Округи ОБВУ в Лінколншір та представників Відділів ОБВУ згаданих Округ.

слова ген. секретаря ОБВУ, представники Відділів звітували стисло про пророблену діяльність своїх Відділів у 1979 році, а також голови обидвох Округ зреферували діяльність своїх Округ у згаданому році.

З черги ген. секретар ОБВУ побр. д-р С. М. Фостун реферував широкий засяг різних ділових організаційних справ і проблем, а також і фінансові справи. Після обговорен-

Учасники Окружної Конференції ОБВУ в Лестері

Окружну Конференцію відкрив о год. 2.00 пополудні, побр. Петро Кіщук, вітаючи ген. секретаря ОБВУ та всіх учасників Конференції. У своєму слові він попросив ушанувати сл. пам'ять ген.-хор. Романа Шухевича-Тараса Чупринки та померлих генералів сл. пам. генерал-полковника Павла Шандрука і сл. пам. генерал-поручника Михайла Крата, що їхню пам'ять ушанували учасники однохвилинною мовчанкою. Після привітального

ня всіх зреферованих справ, голови обидвох Округ насвітлили організаційні завдання і намічений плян праці своїх Округ у цьому діловому році, а присутні обговорили цей плян у цілій ширині.

Підсумки Окружної Конференції, що нею проводив побр. Петро Кіщук, він же довголітній організаційний референт Головної Управи ОБВУ, зробив ген. секретар ОБВУ, побр. д-р С. М. Фостун, а Конференцію за-

кінчено проспіванням українського національного славня.

* * *

Друга з черги Округна Конференція відбулась у суботу, 1 березня ц. р., у Бедфорді, також у приміщеннях місцевого Відділу СУБ. Відкрив її о год. 2.45 пополудні побр. Василь Гуменюк голова Округи ОБВУ Південь і привітав ген. секретаря ОБВУ побр. д-ра С. М. Фостуна та фінансового референта Головної Управи побр. Маріяна Д. Гайву. Однохвилинною мовчанкою вшановано сл. пам'ять Головного Командира УПА генерал-хорунжого Романа Шухевича та померлого побр. пор. Осипа Боднара.

Після прийняття порядку нарад звітували представники Відділів Округи Південь про діяльність своїх Відділів у 1979 році, а голова Округи побр. В. Гуменюк схарактеризував загальну діяльність Округи в звітному році.

Опісля ген. секретар ОБВУ побр. д-р С. М.

Фостун реферував ділові організаційні справи та завдання ОБВУ, а побр. М. Д. Гайва реферував фінансові питання. Заслухавши доклади обидвох представників Головної Управи ОБВУ присутні ставили багато запитів, і обговорювали порушені справи й проблеми.

З черги голова Округи побр. Василь Гуменюк предсхжив плян праці Округи на цей діловий рік, а представники Відділів обговорили його всесторонньо.

Підсумки цієї успішної Округної Конференції зробив ген. секретар ОБВУ, а побр. Василь Гуменюк, який проводив Конференцію висловив подяку обидвом представникам Головної Управи, за наświetлення багатьох справ і ділових завдань нашої комбатантської організації. Округну Конференцію закінчено о год. 5.00 пополудні, проспіванням українського національного гимну.

М. С-кий

ЗУСТРІЧ З ЧЛЕНАМИ ГУ ОБВУ

У неділю, 2 грудня мин. року, члени Головної Управи ОБВУ — побр. Петро Кіщук організаційний референт ГУ й побр. Михайло Татарчук голова Округи ОБВУ — Лінколншір, відвідали Відділ ОБВУ в Скаторпі. Вітаючи гостей, голова Відділу побр. Володимир Савченко, висловив радість, що гості мали можливість завітати до Скаторпу в часі своєї об'їздки в Окрузі.

Про загальну діяльність ОБВУ доповідав побр. Петро Кіщук, а побр. Михайло Татарчук зосередився на питаннях організаційного характеру, відмічуючи потребу поповнення членських рядів ОБВУ. Присутні заслухали про діяльність ОБВУ продовж цієї каденції, а в тому два псважні здобутки, а саме спорудження пам'ятника в Тарасівці та вмуровання пропам'ятної таблиці в храмі св. Софії у Римі, що залишаться тривким свідцтвом про ОБВУ й українське вояцтво.

Про стан членства Відділу ОБВУ в Скаторпі звітував скарбник Відділу побр. Іван Гриняк. Відділ має зареєстрованих 26 чле-

нів. Загально вплата членських вкладок є задовільною. В часі зустрічі відбулась також жива дискусія, в часі якої порушувало різні питання і проблеми, що й вказувало, що членство цікавиться діяльністю своєї організації. Приємно мені відмітити побратимську атмосферу живого безпосереднього контакту членів ГУ з членством кол. вояцтвом, а властиво говорячи й далі дійсним вояцтвом, яке змагається не зброєю, а ділом і словом за волю нашого народу. Бож складаючи вояцьку присягу перед своєю нацією, бути вірним їй до загину, я не пригадую собі, чи був десь офіційний акт відкликання такої присяги, а тим самим наше вояцьке зобов'язання є далі важне й воно нас, усіх вояків зобов'язує.

Вітаю ініціативу ГУ відбувати такі зустрічі з членством. Це безумовно, дуже корисно й такі зустрічі плекають побратимство та зміцнюють його.

Ярослав Фатерига

ФІЛЬМ ОБВУ

Багато років уже проминули з того часу, коли я, як вояк І УД УНА залишив побоевища в Австрії та помандрував на Захід, у невідоме. Дуже часто линув думками до Фельдбаху, Гляйхенбергу, де багато моїх друзів полягли в боях, і їхні тлінні останки спочивають у чужій землі. Й ось, недавно я мав нагоду побачити ті та інші місцевості,

щоправда, лише на екрані, коли в моїй громаді був висвітлений фільм, що його опрацював побр. О. Шляхетко з Манчестеру з доручення Головної Управи ОБВУ.

Хоча цей фільм є лише аматорською документацією, проте він має важливе значення і Головній Управі ОБВУ належить признання і подяка за такий добрий чин та

було б добре, якщо б вона могла зібрати окремий фонд на випродукування інших подібних фільмів, що творило б добру документацію для майбуття.

Фільм починається Крайовими Вояцькими З'їздами, що відбулись у 1978 і 1979 рр., у Манчестері. Приємно бачити виступи хору «Гомін» з Манчестеру і хору «Діброва» з Бадфорду, бож між хористами є багато колишніх дивізійників, а також і бачити бравурні танці нашого славного «Орлика». Для нашої молоді цікаво побачити королев краси скремих Відділів ОБВУ, що й напевно захопить не одну молоду дівчину стати до конкурсу в найближчому Крайовому Вояцькому З'їзді.

Фільм про І УД УНА починається вибухом другої світової війни, далі проходить формування І УД, розповідь про причини її постання — добре коментування члена ГУ побр. Андрія Гавірка.

Бачачи на екрані добровольців, що від'їжджають на вишкіл і українських матерів та дівчат, котрі прощають своїх рідних під звуки пісні: «Ой не плач дівчино, не плач, ще вернусь знов», мені пригадався цей час і потекла сльоза. Не лише мені, але й ба-

гатьом глядачам, колишнім воякам, котрі в тій хвилині пригадали собі ті моменти прощання зі своїми рідними.

Бої під Бродами, мабуть, що так виглядали, як показано у фільмі. Я під Бродами не був, але після фільму, учасники того бою підтверджували, що там було справжнє пекло, зокрема коли Дивізію оточили переважаючи всерожі сили. Далі бої під Фельдбахом і під Шляйхенбергом пригадали мені побут на фронті в Австрії, відступ Дивізії після капітуляції. Могили на військових цвинтарях і пам'ятники, що їх поставило Братство «Броди — Лев» і ОБВУ, вказують про добре й дбайливе піклування могилами наших полеглих побратимів. Уперше з фільму я довідався про жорстокість большевиків у відношенні до дивізійників, що вказувало, наприклад, спалення полеглих вояків біля снієї церкви.

В очах глядачів тиснуться сльози, коли вони бачать останню картину — мовчазний пам'ятник на військовому цвинтарі, а на пам'ятнику золотими буквами викарбовані слова: «Спіть хлопці спіть, про долю, волю, тихо спіть».

Глядач

ЗБОРИ ОЛДГАМСЬКОГО ВІДДІЛУ ОБВУ

У неділю, 2 березня ц. р., у залі Відділу СУБ м. Олдгаму відбулися тридцять з черги Загальні Збори місцевого Відділу ОБВУ.

Загальні Збори відкрив о годині 6.00 ввечері уступаючий голова Відділу побр. І. Фульмес та у своєму слові насвітлив картину пройденого часу і працю Відділу ОБВУ. Збори вшанували однохвилинною мовчанкою померлого побратима Т. Худзія.

Головою Зборів був обраний побр. В. Циктор, а секретарями побр. П. Прокопів і побр. М. Татарин. До Почесної Президії цих 30 чергових Загальних Зборів був запрошений побр. Нестор Мулька, представник Централі ОБВУ, який і привітав гарно Збори, а теж і голови місцевих громадських організацій, котрі теж вітали Загальні Збори.

Загальні Збори заслухали звітів секретаря, скарбника, господарського референта, культурно-освітнього референта, а також загального звіту уступаючого голови. Після одобрення проробленої діяльності уступаючої Управи Загальні збори обрали на внесок

побр. М. Рудковського знову головою Відділу побр. І. Фульмеса, а також обрали Управу, Контрольну Комісію та двох делегатів на Загальні Збори Централі ОБВУ. Контрольну Комісію очолив побр. М. Рутковський.

У своєму слові побр. пор. Нестор Мулька представник Головної Управи ОБВУ, наголосив багатогранну працю, що її виконують наші члени, не лише в ОБВУ, але теж і в інших громадських організаціях, і торкнувся теж питань напруженої міжнародної політичної ситуації і проблеми нашої підготовки до грядучих подій. На закінчення свого виступу представник Централі ОБВУ побажав нововибраній Управі Відділу багато успіхів у праці в цій каденції.

З черги голова Відділу подякував йому за прибуття на Збори та привітальне слово і напрямні дальшої праці.

Загальні Збори закінчились проспіванням українського національного гімну.

Учасник Зборів

ДОПОВНЕННЯ СТАТТІ «НА СТЕЖКАХ МИНУЛОГО»

У «Сурмачі» за 1979 рік чч. 3-4 (66-67) у статті побр. інж. Петра Маслія п. н. «На стежках минулого» була розповідь про хор воєннополонених українських вояків у Горблінгу, що ним диригував побр. Всеволод Богдан Будний. Одержавши згадане число, побр. В. Б. Будний, дуже зрадів, що автор згаданої статті так вичерпно описав усю діяльність цього хору та просив, щоб для закріплення документації подати також і прізвища хористів. На його прохання подаємо прізвища хористів у азбучному порядку.

Тенори перші й другі:

Бучинський Ярослав
Головецький Михайло
Гнатів Василь
Грижак Володимир
Костюк Степан
Красій Степан
Кушнір Іван
Лащук Григорій
Мац Мирослав
Обаримський Михайло
Садовий Василь
Скорець Ілько

Стефанишин Михайло
Ференц Микола
Фітель Михайло
Чижевський Іван

Баритони й баси:

Бойчук Микола
Глухан Василь
Грициняк Ярослав
Дичковський Володимир
Дичковський Лев
Маслій Петро
Микитин Семен
Окпиш Ярослав
Пірзновський Володимир
Родак Євген
Роснецький Клим
Рутило Василь
Саранчук Микола
Саїк Степан
Сіврук Петро
Смаль Антін
Слизяк Степан
Старосольський Роман
Федорак Василь

Редакція «Сурмача»

Пам'ятник у Тарасівці поляглим за волю України

✠ НАШІ ВТРАТИ

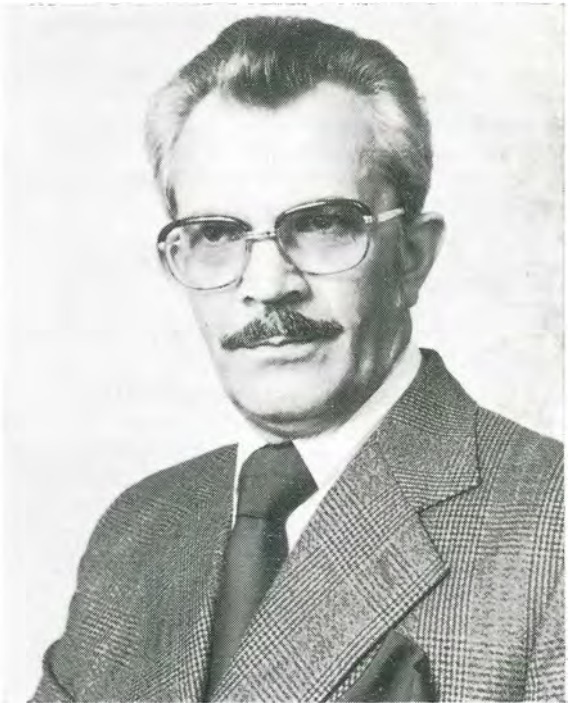
У суботу, 23 лютого 1980 року помер несподівано на серцевий приступ у лікарні м. Болтону —

бл. пам. пор. ОСИП Я. БОДНАР,

народжений 23. 5. 1916 року в с. Коржава. Підгаєччина. Громадський і політичний діяч, публіцист, провідний член ОУН на рідних землях і на чужині, старшина польської і німецької армії та УНА, учасник Сталінградської кампанії, нагороджений хрестами заслуги за відвагу, член військово-студійної групи при Головній Управі ОБВУ, член редакційної колегії «Сурмача», співробітник «Української Думки» та активний діяч української громади у м. Болтоні. Покійний залишив горем прибуту дружину Наталію.

Похорон відбувся у п'ятницю, 29 лютого ц.р. Похоронного чину довершив всч. о. крил. Михайло Ратушинський. Покійного пращали — пор. Нестор Мулька від Головної Управи ОБВУ та всього членства і побр. Богдан Головатий від Округи ОБВУ, СУБ та всіх братніх організацій м. Болтону.

Вічна Йому Пам'ять!

У вівторок, 4 березня 1980 року, помер у м. Манчестері в лікарні після довгої і важкої недуги на 60 році життя —

бл. пам. пор. ВОЛОДИМИР ВАШКОВИЧ,

народжений 14. 9. 1920 року в Івачеві, Збівщина. Провідний діяч ОУН на рідних землях, член Похідних Груп ОУН, старшина І УД УНА, провідний член ОУНз і член ЗП УГВР, член Головної Управи ОБВУ, член військово-студійної групи при Головній Управі ОБВУ, і член редакційної колегії журналу «Сурмач».

Покійний залишив хвору дружину Емілію та стареньку тещу. Похоронного чину довершив всч. о. крил. Ярема Гаврилюк, у суботу 8 березня ц. р. у Манчестері. Покійного пращав пор. Богдан Микитин голова ОБВУ від Головної Управи та всього членства.

Вічна Йому Пам'ять!

У неділю, 10 лютого 1980 року, помер у Брадфордї на 74 році життя —

бл. пам. ІВАН КЛЕПУЦ-ЯЦИК,

народжений 27. 12. 1906 року в Синевідській Вижнім, Стрийщина. Вояк польської армії у 1925-1927 роках і десятник І УД УНА в 1944-1945 роках. Був довголітнім членом Управи місцевого Відділу ОБВУ та активним громадським діячем.

Похоронного чину довершив всч. о. крил. Микола Матичак у дні 14. 2. 1980 року. Пращав Покійного від Управи Відділу ОБВУ й членства голова Відділу побр. П. Татарин. Під час поминальної тризни присутні зложили на пресвий фонд «Сурмача» £8.85.

Вічна пам'ять Покійному!

У вівторок, 13 листопада 1979 року помер несподівано в Болтоні на 59 році життя —

бл. пам. ІВАН ДОВБЕНЮК,

народжений 13. 11. 1921 року в Делятині, Івано-Франківська обл. Десятник артилерії І УД УНА. Поселившись у Болтоні після звільнення з полону він весь час був активним громадянином і діячем місцевого Відділу

ОБВУ. Похорон Покійного відбувся 19 листопада 1979 року. Хоронили його всч. оо. крил. Михайло Ратушинський і крил. Ярема Гаврилюк, близький земляк Покійного, який і пращав його у вічну дорогу. Пращальне слово від української громади і Відділу ОБВУ виголосив пор. О. Я. Боднар.

Вічна пам'ять Покійному!

«МИ БОРЕМОСЯ ПРОТИ МОСКОВСЬКОГО БОЛЬШЕВИЗМУ В УСІХ ЙОГО ПРОЯВАХ, НА ВСІХ ДІЛЯНКАХ І ФРОНТАХ!»

(Генерал-хор. Роман Шухевич—Тарас Чупринка)

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

АДАМІВ ІЛІЯ

народжений 20. 7. 1924 року в с. Криве, Бережанського рай. Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Помер 26. 2. 1980 р. в Карляйл.

БОБЕЦЬКИЙ ВАСИЛЬ

нар. 10. 11. 1924 року в Лисій, Підгаєччина. Вояк польського корпусу в часі другої світової війни. Помер у Лондоні 14. 1. 1980 р.

БОДНАР ОСИП

нар. 23. 5. 1916 року в Коржаві, Підгаєччина. Пор. Старшина польської і німецької армій та УНА. Учасник Сталінградської кампанії, нагороджений хрестами заслуги за відвагу. Помер 23. 2. 1980 р. в Болтоні.

ВАШКОВИЧ ВОЛОДИМИР

нар. 14. 9. 1920 року в Івачеві, Зборівщина. Пор. І УД УНА, член Головної Управи ОбВУ. Помер 4.3.1980 р. в Манчестері.

ВЕНЬГЕР МИХАЙЛО

нар. 7. 1. 1925 року у Львові. Вістун І УД УНА. Громадський діяч. Помер 16. 2. 1979 року, в Лютоні.

ВОВЧУК ВОЛОДИМИР

нар. 10. 6. 1924 року в Монастириськах, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Помер у Лондоні 6. 12. 1979 року.

ГНИП МИХАЙЛО

нар. 25. 12. 1910 року в Доброводах, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Помер у Ноттінгхамі 14. 11. 1979 року.

ДОВБЕНЮК ІВАН

нар. 13. 11. 1921 року в Делятині, Івано-Франківська обл. Десятник артилерії І УД УНА. Помер 13. 11. 1979 р. в Болтоні.

ЗМІЯ ІВАН

нар. 6. 2. 1922 року в селі Сойків, Львівська обл. Вояк І УД УНА. Помер у Лявборо 3. 1. 1980 року.

ІВАНТИШИН ДІОНІЗІЙ

народжений 19. 8. 1898 року в Озерянах, Івано-Франківська обл. УСС-ус, вояк австрійської армії, учасник кампанії на італійському фронті, бунчужний УПА в 1944 році, вояк І УД УНА в 1944-1945 рр. Фаховий учитель, громадський діяч і прикладний український громадянин-патріот. Помер 24. 2. 1980 року в Тодмордені.

КАСЮК СТЕПАН

нар. 1. 7. 1912 р., в Надвірній, Івано-Франківська обл. Десятник артилерії І УД УНА. Помер у Лестері 17. 1. 1980 р.

ЛИСАК ВАСИЛЬ

нар. 30. 4. 1913 року в с. Парищі, Надвірнянського рай. Івано-Франківської обл. Гарматчик польської армії у 1935-1937 роках, вояк І УД УНА. Помер в Едінбурзі, Шотландія, 12. 12. 1979 року.

ПЕРЕПІЧКА МИКОЛА

нар. 25. 8. 1922 року в Рогатині. Гарматчик І УД УНА. Помер у Болтоні, 12. 10. 1979 року.

ПЛЮВАК АНТІН

нар. 19. 12. 1924 року в Судовій Вишні, Львівська обл. Вояк І УД УНА. Помер у Лондоні 29. 1. 1980 року.

РОСНЕЦЬКИЙ КЛИМ

нар. 25. 5. 1917 року в Ракові, Долинського району. Вояк І УД УНА. Довголітній член Суду Чести ОбВУ, діяч українського шкільництва і голова Спілки Українських Учителів і Виховників у Великій Британії. Помер у Ноттінгхамі 17. 4. 1980 року.

СТАСЮК МИХАЙЛО

нар. 14. 11. 1922 року у Ферлеєві, Рогатинський рай. Івано-Франківська обл. Помер у Рагбі 14. 1. 1980 року.

ТИХОВИЧ ВОЛОДИМИР

нар. 26. 1. 1905 року в Долині Івано-Франківська обл. Вояк польської армії у 1930-32 роках. В'язень німецького концтабору в Авшвіці. Активний громадський діяч. Помер 22. 1. 1980 року в Галіфаксі.

ЧЕРВОНЯК МИХАЙЛО

нар. 19. 7. 1924 року в Долині, Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Помер у Лінколні 21. 12. 1979 року.

ЯЦИК-КЛЕПУЦ ІВАН

нар. 27. 12. 1906 року в с. Синевідське Вижне, Стрийщина. Вояк польської армії у 1925-1927 роках і десятник І УД УНА в 1944-1945 рр. Учасник кампанії на східному фронті. Помер 10. 2. 1980 року в Брадфорді.

Вилітає
і жалить
коли
й кого хоче

Юрій РИБНИКІВ

ВИХОВУЙТЕ ЧОЛОВІКА

Ви, скажімо, хочете добитися, щоб ваш чоловік регулярно готував обід? В такому разі не наказуйте: вари борщ, ліпи вареники! Натомість ви ласкаво пропонуєте чоловікові:

— Любий, постав воду. Простеж, будь ласка, щоб вона закипіла. А тепер підійди до мене, я тебе поцілую.

Тут, звісно, настає павза. А по деякім часі:
— Чуєш, серце, вода закипіла. Будь ласка, поклади у каструлю м'ясо... А тепер відпочинь...

Через сорок-п'ятдесят хвилин гукайте чоловіка:

— Зараз, мій любий, покриши бурячка, картопельку, цибулинку. Можеш, хороший мій, пошаткувати капустинку, додати томатного соусу. Отак, отак... А тепер вимкни газ... Ну, й борщ ти зварив! Смачнющий! Пальчики оближеш! У тебе, виявляється, талант, а ти його приховував.

Привчати чоловіка до прання теж слід поступово. Головне, щоб у нього виробився постійний нахил до хатнього господарства. А звичка, як відомо, то друга натура.

В новозбудованій обсерваторії учений професор розглядає небо крізь величезний телескоп.

— Думаю, що буде дощ, — каже по хвилі. Його помічник заглядає в телескоп і питається:

— А що вас на те навело, пане професоре?
— Дуже мене печуть нагнітки, — каже професор.

Запропонуйте чоловікові, ніби між іншим, прополоскати спочатку яку-небудь ганчірку. Потім до ганчірки додайте панчохи, шкарпетки, його білизну, а там і свою. Головне — поступово і не в категоричній формі.

Щоб чоловік звик прасувати, починайте виховну роботу ласкавим тоном із запитання:

— Коханий, а ти знаєш, як прасувати?

Чоловік, звісно, почне мотати головою, ніби кінь, якому настарний гедзь не дає спокою. Та ви на це не зважайте. Беріть праску, тицьніть йому в руки і запропонуйте випрасувати носовичка. При цьому захоплено вигукніть:

— Ну й молодець!

Після похвали не давайте чоловікові оговтатись. Відразу ж потихесеньку підкладайте під праску сорочки, штани, спідниці й таке інше.

Не забувайте в павзах гладити чоловіка по голові, хвалити його і час від часу цьомкати. Це останнє слід робити, аж доки він звикне до хатньої роботи.

Якось один вчений, відомий більше своєю неухважністю, ніж науковими працями, повернувшись додому, гордовито заявив дружині:

— Бачиш, сьогодні я ніде не забув свою параселю, ось вона.

— Чудово, мій дорогий, — ніжно відповіла дружина. — Але ти пішов з дому без неї.

— Чи є на світі така жінка, яка б щось добре могла сказати про свого чоловіка?

— Так: наприклад, та, що розповідає про нього... своєму другому чоловікові.

*

— Куди це ти, Іване, так поспішаєш?

— Додому. Лягатиму спати, бо завтра треба рано вставати.

— Чого ж бо це?

— А снідати!

*

Слідчий допитував одного чоловіка, який украв чоботи, але ніяк не признавався.

— Подумайте тільки, — сказав слідчий, — вас засудять, потім соромно буде людям в очі глянути, для всієї сім'ї ганьба. І все — через якусь пару чобіт.

— І то тісних, — зітхнув той.

— Пробач мені миленька, що я забрудив долівку. Я тільки що повернувся з командировки з Афганістану...

НЕПРИЧЕСАНІ ДУМКИ

Не грюкай у чужі двері кулаком, бо в твої грюкатимуть ногами.

* * *

Поллеться на тебе — капне й на мене.

* * *

Кого не слухають, тому краще помовчати. Серед сліпих, заплющуй хоч одне око.

— Проходьте громадяни на перед, — звертається кондуктор до пасажирів.

— Чому ти не називаєш нас товаришами?

— Товариші не товчуться в автобусах, а їздять в автах.

*

У советському концентраційному таборі були три політичні в'язні з одного заводу. Першого засудили за саботаж — він на роботу приходив пізно. Другого засудили, як шпигуна він завчасно приходи на роботу. Третього засудили, як спекулянта — на роботу він приходив точно, але на руці носив німецького годинника.

*

Чи можна збудувати комунізм в Монако?

— Можна. Але для чого такий малій країні таке велике нещастя?

* * *

Дурень, що думкою багатіє, нічого не зрозумів і нічого не навчився.

* * *

До пенсії не збагнув різниці між прогресом і прогресівкою.

* * *

Я — перша літера. Автобіографії.

* * *

Поки що малий злочинець, але з великої дороги.

* * *

Не досить мати голову на плечах, треба ще її не втрачати.

* * *

Чого гріха таїти, коли за нього не відповідатимеш.

* * *

Сатирики повинні гострити свій язик на камені мудрості.

* * *

Багатьох спалено на вогні кадил.

* * *

Хто набирає води в рот, той нехай принаймні потім не опльовує людей.

* * *

Буває, що інколи гачок ковтають разом з рибалкою.

* * *

Пильнуй, щоб не впав під чиєсь колесо щастя.

* * *

Чому ми падаємо з місяця завжди на ту саму землю?

* * *

Інколи для того, щоб вас вислухати, потрібно замовкнути.

* * *

Живи швидше! Швидше! Так можна прожити життя за один день, але що ж тобі робити з рештою часу?

Г У М О Р

Один чоловік виступив перед натовпом людей з антисоветською промовою. Міліціонер заарештував його. Люди почали просити щоб пустив його, мовляв він не при своєму розумі.

— Він може й дурний, — відповів міліціонер, — але говорить правду і повів у міліцію.

Американський українець відвідав ССРСР. Бачить всюди черги. Кожний підбігає і питає:

— Хто останній? Що дають?

Дивна країна, — міркує собі турист, — тут все дають, а в ЗСА треба купувати.

Чи може пересічний советський громадянин прожити з своєї платні?

— Хтозна. Він ніколи не пробував.

Чи комунізм розвивається?

— Так. Перед війною був лише один комунізм, тепер є кілька.

Бабуся спитала внука:

— Чому в тебе з історії трійка? Як я вчилася в школі, у мене з історії були п'ятірки.

— Так тоді ж історія була коротша, — відповів онук.

— Чому ти назвала свого пса »Негідником«?

— Для жарту. Коли гукаєш його на вулиці, половина чоловіків оглядається.

— Тату, чорнило дорого коштує?

— Ні, дешево. А чому це тебе цікавить?

— Мама дуже сердиться, що я вилив чорнило на килим.

Два старі холостяки почали згадувати свої юнацькі роки.

— Жінки мене на руках носили! — хвалився один.

— Тепер ясно, — зауважив колега, — чому ти такий поношений.

У клубі молодих техніків у Москві відбувається спеціальна телепередача, під час того, як двоє советських астронавтів літають у космосі.

— Як почуваєтесь там, угорі? — питає один.

— Так як ви на щасливій советській землі! — відповідає астронавт.

— Насправді?

— Егеж! Не маємо повітря, щоб дихнути, не чуємо землі під ногами, і за нами постійно сліdkують...

— Ви знаєте, я працюю двадцять п'ять годин на добу.

— Як же вам це вдається робити?

— Дуже просто, я встаю на годину раніше.

— Боюся, пане докторе, що у мого чоловіка серйозне психічне захворювання. Іноді я годинами розповідаю йому щось, а потім виявляю, що він не чув ні слова.

— Це не хвороба, пані, — заспокоїв лікар. — Це дар Божий.

Одна жінка своїй приятельці:

— Ніколи не бери чоловіка на показ мод. Це невигідно для обох: я починаю мріяти про нове плаття, він — про нову дружину.

— Тату, мені приснилося, що ти дав мені п'ять фунтів.

— Можеш їх собі залишити, синку.

Ну й підлабузники, оці сатирики! Вони осміюють навіть такі чесноти людини, яких вона не має.

Василь ХОМЧЕНКО

МОЯ РОБОТИХА

Я сконструював машину-робота й назвав її роботиха. Відповідно її запрограмував, і почала роботиха діяти — будила мене, подавала пантофлі, доки я вмирався, на столі вже був сніданок.

Роботиха купувала, носила з крамниць і базару продукти. Варила, мила, прибирала в квартирі, вибивала з килимів пил, тягала в пральню білизну. Я посилав її по свіже пиво або за модними шкарпетками. І вона, оббiгавши крамниці, все діставала і приносила.

Коли я, прийшовши зі служби, плюхався на канапу, роботиха подавала мені газети і журнали. І поки я їх читав та дрімав, вона, щоб не розбудити мене, ходила навшипиньках.

Якось, ідучи на роботу, замовив їй купити три мішки картоплі та мішок капусти.

Вертаюся додому і — о, жах! Під мішком картоплі, якого роботиха витягла на собі на п'ятий поверх, лежала купа холодного металу. Не витримала бідолаха навантаження, і все перегоріло в машині. Оглянув я свою колишню вірну помічницю, і переконався, що відновленню вона не підлягає. Згріб у мішок все те, що називалося роботихою і довелося усе викинути.

Нової роботихи створювати не став. Надто складно і важко... Я вирішив одружитись.

КООПЕРАТИВА
»НОВА ФОРТУНА«

ДАЄ ВИСОКІ ДИВІДЕНДИ.

ВСТУПАЮЧИ В ЧЛЕНИ

**КООПЕРАТИВИ,
ДОПОМОЖЕТЕ СОБІ**

Й УКРАЇНСЬКОМУ

ПІДПРИЄМСТВУ.

ВСІ В ЧЛЕНИ КООПЕРАТИВИ

»НОВА ФОРТУНА«!

Ціна: £1.75